

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

**UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARNO HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN**

Sektor za zdravje in dobrobit živali

Zdravje živali v Sloveniji

Letno poročilo 2023

Ljubljana, oktober 2024

Zdravje živali v Sloveniji

Letno poročilo 2023

Založnik: Uprava Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin

Pripravil: Sektor za zdravje in dobrobit živali

Breda HROVATIN

Jedrt M. WERNIG

Damjana GROBELŠEK

Aleksandra HARI

Tina ARIČ

Klavdija ŠTAJNER

Leto izdaje: 2024

Spletni naslov: <https://www.gov.si teme/spremljanje-porocanje-in-obvescanje-o-boleznih-zivali/>

ISSN

Vsebina

Zdravje živali v Sloveniji.....	2
Kazalo tabel	5
Kazalo slik	6
1 SPLOŠNO	7
2 PREGLED IN OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA ŽIVALI V LETU 2023	8
2.1 Bolezni kategorije A.....	9
2.2 Bolezni kategorij B in C.....	10
2.3 Bolezni kategorije D	11
3 REZULTATI PREISKAV V OKVIRU ODREDBE 2023	12
4 PREGLED SITUACIJE IN REZULTATOV PO BOLEZNIH.....	15
Bolezni kategorije A.....	15
4.1 Afriška prašičja kuga in klasična prašičja kuga	15
4.1.1 Program spremljanja APK in KPK pri gojenih prašičih	16
4.1.2 Program spremljanja APK in KPK pri divjih prašičih	17
4.1.3 Območje visokega tveganja (18. člen ZNUAPK)	18
4.2 Aviarna influenza.....	19
4.2.1 Spremljanje pri perutnini	20
4.2.2 Izbruhi HPAI pri perutnini v letu 2023.....	21
4.2.3 Spremljanje pri divjih pticah.....	21
4.2.4 Situacija HPAI v EU v sezoni 2022–2023	23
4.3 Atipična kokošja kuga.....	23
4.4 Slinavka in parkljevka	24
Bolezni kategorije B (obvezni programi izkoreninjenja).....	25
4.5 Tuberkuloza.....	25
4.6 Bruceloza	26
4.6.1 Bruceloza govedi	26
4.6.2 Bruceloza ovc in koz	28
4.7 Steklina	29
Bolezni kategorije C (neobvezni programi izkoreninjenja, dodatna jamstva).....	32
4.8 Bolezen Aujeszkega	32
4.9 Enzootska goveja levkoza.....	33
4.10 Bolezen modrikastega jezika	34
4.10.1 BTV v Sloveniji	35
4.11 Virusna hemoragična septikemija in Infekciozna hematopoetska nekroza.....	37
Bolezni kategorije D.....	38
4.12 Infekciozni metritis kopitarjev.....	38

4.13	Huda gniloba čebelje zalege.....	38
4.14	Tropileloza	39
4.15	Mali panjski hrošč.....	39
4.16	Parazitarne zoonoze	40
4.17	Vranični prisad.....	41
4.18	Prijava abortusov in preiskave	42
5	Simulacijske vaje in pripravljenost na izredne razmere	43
5.1	Vaja »Ptičja gripa Voglajna 2023«	43
5.2	Usposabljanje »Slinavka in parkljevka«	45
5.3	Študijski obisk – izvajanje ukrepov proti APK.....	47
6	URADNI VETERINARSKI PREGLEDI OBRATOV	51
6.1	Splošni podatki o letnih pregledih 2023.....	51
6.2	Izdana navodila o odpravi pomanjkljivosti.....	52
6.2.1	B.6. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za sklop Dnevnik veterinarskih posegov	52
6.2.2	D.a. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za sklop Zaščita živali ..	52
6.2.3	D.1.5. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za rejo prašičev.....	52
6.2.4	D.2.5. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za rejo goveda	53
6.2.5	E.5. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za sklop Identifikacija in registracija	53
6.2.6	F.2. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za biološke varnostne ukrepe	53

Kazalo tabel

Tabela 1: Stalež živali v letu 2023 (na dan 31.12.2023, vir: UVHVVR – SIRIS).....	8
Tabela 2: Bolezni kategorije A v Sloveniji	10
Tabela 3: Pregled programov spremljanja zdravstvenega stanja, programov izkoreninjenja in cepljenj živali v letu 2023 po živalskih vrstah	12
Tabela 4: Opravljene preiskave in cepljenja na podlagi Odredbe 2023.....	13
Tabela 5: Program nadzora na APK in KPK pri gojenih prašičih v letu 2023	16
Tabela 6: Program nadzora na APK in KPK pri divjih prašičih v letu 2023.....	17
Tabela 7: Spremljanje HPAI pri perutnini v letu 2023	20
Tabela 8: Spremljanje HPAI pri divjih pticah v letu 2023	22
Tabela 9: Preiskave za kontrolo imunosti na AKK v letu 2023	23
Tabela 10: Preiskave na SIP	24
Tabela 11: Preiskave na brucelozo govedi v letu 2023	27
Tabela 12: Preiskave na brucelozo ovc in koz v letu 2023	28
Tabela 13: Preiskave na MTBC v letu 2023	26
Tabela 14: Preiskave na prisotnost stekline v letu 2023	31
Tabela 15: Preiskave na BA v letu 2023.....	33
Tabela 16: Preiskave na EGL v letu 2023.....	33
Tabela 17: Program obveznega cepljenja proti BTV 4 v letih 2017 - 2021.....	36
Tabela 18: Vzorčenje BTV v letu 2023	37
Tabela 19: Preiskave na VHS in IHN v letu 2023.....	38
Tabela 20: Preiskave na CEM v letu 2023.....	38
Tabela 21: Preiskave na HGČZ v okviru spremljanja po Odredbi v letu 2023	39
Tabela 22: Nadzor nad HGČZ po Pravilniku v letu 2023.....	39
Tabela 23: Preiskave na tropilelozo pri čebelah v letu 2023.....	39
Tabela 24: Nadzor na MPH v letu 2023.....	40
Tabela 25: Preiskave na parazitarne zoonoze v letu 2023	40
Tabela 26: Preventivno cepljenje proti vraničnemu prisadu v letu 2023	42
Tabela 27: Preiskave abortusov v letu 2023.....	42

Kazalo slik

Slika 1:	Bolezni kategorije A v letu 2023	9
Slika 2:	Situacija glede APK v Evropi v letu 2023	16
Slika 3:	Preiskave na APK in KPK pri gojenih prašičih v letu 2023	17
Slika 4:	Preiskave na APK in KPK pri divjih prašičih v letu 2023	18
Slika 5:	Območje visokega tveganja	19
Slika 6:	Območje z omejitvami zaradi izbruha HPAI H5N1 v prosti reji kokoši nesnic	21
Slika 7:	Pojavi AI v letu 2023 pri divjih pticah.....	22
Slika 8:	Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z MTBC ali odobren program za izkoreninjenje (priloga II Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU).....	25
Slika 9:	Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z Brucella abortus, B. melitensis in B. suis pri populacijah goveda ali odobren program za izkoreninjenje (priloga I Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU).....	27
Slika 10:	Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z Brucella abortus, B. melitensis in B. suis pri populacijah ovc in koz ali odobren program za izkoreninjenje (priloga I Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU).....	28
Slika 11:	Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z virusom stekline ali odobren program izkoreninjenja (priloga III Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU). 30	
Slika 12:	Preiskave na steklino v letu 2023.....	31
Slika 13:	Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z virusom bolezni Aujeszkega ali odobren program za izkoreninjenje (priloga VI Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)	32
Slika 14:	Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost EGL ali odobren program za izkoreninjenje EGL (priloga IV Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU).....	34
Slika 15:	BTV v Sloveniji	35
Slika 16:	Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z BTV ali odobren program za izkoreninjenje (priloga VIII Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)	36
Slika 17:	Preiskave na parazitarne zoonoze v letu 2023	40
Slika 18:	Območja vraničnega prisada 2023.....	41
Slika 19:	Podpora glede izvajanja ukrepov na območju z omejitvami	44
Slika 20:	Udeleženci vaje	44
Slika 21:	Določanje starosti lezij SIP	45
Slika 22:	Delo v malih skupinah - epidemiološka poizvedba	46
Slika 23:	Predstavitev izvajanja ukrepov na območju z omejitvami na Okrajnem veterinarskem uradu Görlitz.....	47
Slika 24:	Demonstracija iskanja z dronom.....	47
Slika 25:	Primeri fiksne ograje	48
Slika 26:	Ograje pod mostovi, ki imajo tudi vonjalna odvrčala	49
Slika 27:	Električna ograja in solarna baterija za napajanje ograje	49
Slika 28:	Zvočna odvrčala	49
Slika 29:	Območje z omejitvami - opozorilni napis in lovka	50
Slika 30:	Prikaz iskanja poginulih divjih prašičev s pomočjo psov.....	50

1 SPLOŠNO

Za zagotavljanje visokega nivoja zdravja živali Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (Uprava), v okviru najmanjšega obsega zdravstvenega varstva živali, ki ga zagotavlja Republika Slovenija, vsako leto pripravi program sistematičnega spremljanja zdravstvenega stanja, programov izkoreninjenja bolezni in cepljenj živali, ki ga potrdi minister, pristojen za veterinarstvo (Odredba).

Poleg tega se v okviru zagotavljanja najmanjšega obsega zdravstvenega varstva živali izvajajo tudi preiskave za zgodnje odkrivanje določenih bolezni in preiskave ob sumu oziroma pojavu določenih bolezni živali.

Poleg tega se redni uradni veterinarski pregledi obratov izvajajo za namene ohranjanja ustreznega zdravstvenega stanja živali, vključno z izpolnjevanjem predpisanih pogojev glede identifikacije in registracije živali, porabe antimikrobnih sredstev in biovarnosti, kot tudi z namenom izboljšanja dobrobiti živali.

Odvzem vzorcev in cepljenja ter uradne preglede obratov izvajajo veterinarske organizacije s koncesijo in drugi izvajalci del po Odredbi. Diagnostične preiskave izvajajo uradni laboratoriji. Predpisani programi se izvajajo na celotnem območju Republike Slovenije.

Enotno izvajanje Odredbe se zagotavlja na podlagi obveznega navodila, ki predpisuje način in postopke izvajanja ter postopke v primeru pozitivnih rezultatov preiskav. Za leto 2023 so podrobnejše informacije na voljo na spletni strani <https://www.gov.si/odredba-2023/>

2 PREGLED IN OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA ŽIVALI V LETU 2023

V poročilu je prikazana realizacija dela na področju zdravja živali v letu 2023.

Epizootiološka situacija v letu 2023 je bila ugodna. Od posebno nevarnih bolezni živali (bolezni kategorije A) smo potrdili le visoko patogeno aviarno influenco (HPAI) pri perutnini in prostoživečih pticah. Prav tako smo ohranili pridobljene statuse države, proste določenih bolezni (bolezni kategorij B in C).

Glavno vodilo je bilo preprečevanje bolezni živali, ki kot splošni koncept zajema vse – od preprečevanja vnosa in širjenja bolezni do dobrega gospodarjenja in večanja splošne odpornosti živali.

Kljub vsemu pa pojava katerekoli od posebno nevarnih bolezni živali (bolezni kategorije A) ne moremo popolnoma izključiti. Zato Uprava v sodelovanju z industrijo in ostalimi deležniki stremi k izvajanju vseh potrebnih ukrepov za zgodnje odkrivanje bolezni živali, da bi se preprečilo vnos in nadaljnje širjenje bolezni in bi le te ne prerasle v epizootije ter da bi se posledično zmanjšalo tudi tveganje za zdravje ljudi.

V skladu z Uredbo 2021/690/EU¹ so bili s strani Evropske unije za leto 2023 odobreni in sofinancirani programi za spremljanje, nadzor ali izkoreninjenje afriške prašičje kuge, stekline, aviarne influence, raznih oblik TSE/BSE in praskavca.

Tabela 1: Stalež živali v letu 2023 (na dan 31.12.2023, vir: UVHVVR – SIRIS)

Vrsta živali	Št. obratov	Št. živali
Govedo	26.439	454.028
Drobnica	7.530	146.715
Prašiči	10.233	216.465
Konji	8.900	28.008
Perutnina	27.006*	5.909.351*
Ribe	312	1.139.040 kg*
Mehkužci	23	187.720 kg
Čebele	15.519 (registrirani čebelnjaki)	207.799 (čebelje družine)

*podatki Statistični urad RS, STAT.si

¹ Uredba (EU) 2021/690 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. aprila 2021 o vzpostavitvi programa za notranji trg, konkurenčnost podjetij, vključno z malimi in srednjimi podjetji, področje rastlin, živali, hrane in krme in evropsko statistiko (program Enotni trg) ter o razveljavitvi uredb (EU) št. 99/2013, (EU) št. 1287/2013, (EU) št. 254/2014 in (EU) št. 652/2014 (UL L 153, 3.5.2021, p. 1–47)

2.1 Bolezni kategorije A

Bolezni kategorije A so bolezni s seznama ([Izvedbena uredba 2018/1882/EU](#))², ki se običajno ne pojavljajo v Uniji in za katere je treba v primeru ugotovitve sprejeti takojšnje ukrepe za izkoreninjenje v skladu z [Delegirano uredbo 2020/687/EU](#)³.

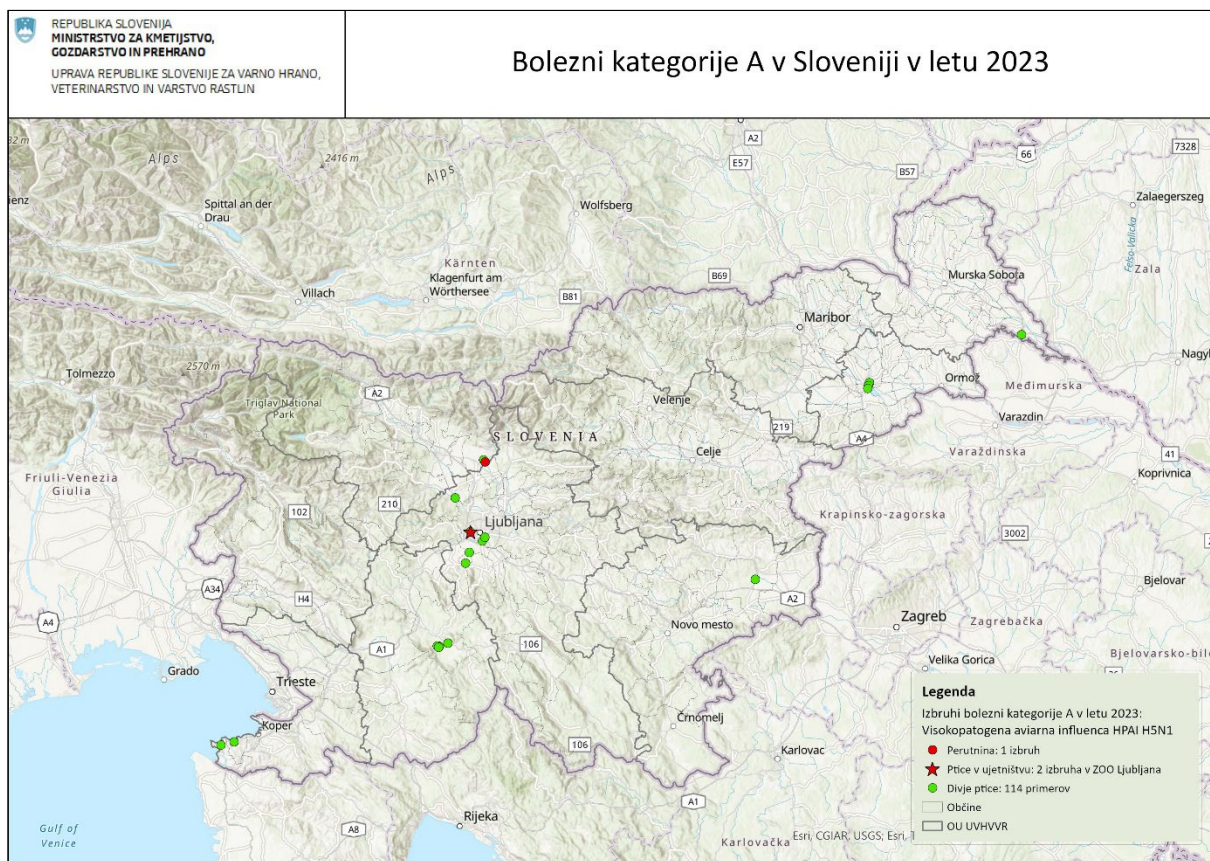
V skladu z zahtevami Svetovne organizacije za zdravje živali (WOAH) ima Slovenija uradno priznane statuse države, proste okužbe z virusom goveje kuge (Rinderpest), konjske kuge (African horse sickness), klasične prašičje kuge, slinavke in parkljevke ter okužbe z virusom kuge drobnice.

Poleg tega ima Slovenija v skladu z zahtevami WOAH na podlagi samodeklaracije status države, proste okužbe z virusi visoko patogene aviarnе influence (HPAI) in afriške prašičje kuge.

Za bolezni kategorije A se izvaja pasivni nadzor, ki vključuje obvezno prijavo sumov bolezni ter izvajanje ukrepov za zgodnje odkrivanje bolezni in aktivni nadzor (program vzorčenja). Prav tako izvaja Uprava aktivnosti v zvezi z zagotavljanjem ozaveščenosti deležnikov glede bolezni, kar zagotavlja visoko (primerno) raven pasivnega nadzora.

V letu 2023 so bili potrjeni trije izbruhi bolezni kategorije A pri gojenih živalih, in sicer HPAI podtipa H5N1 – eden v reji perutnine in dva pri pticah v ujetništvu (ZOO). Pri divjih živalih je bilo potrjenih 114 primerov HPAI H5N1.

Slika 1: Bolezni kategorije A v letu 2023

² Izvedbena uredba Komisije (EU) 2018/1882 z dne 3. decembra 2018 o uporabi nekaterih pravil za preprečevanje in obvladovanje bolezni za kategorije bolezni s seznama ter o oblikovanju seznama vrst in skupin vrst, ki predstavljajo znatno tveganje za širjenje navedenih bolezni s (UL L 308, 4.12.2018, str. 21–29)

³ Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/687 z dne 17. decembra 2019 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede pravil za preprečevanje in obvladovanje nekaterih bolezni s seznama (UL L 174, 3.6.2020, str. 64–139)

Tabela 2: Bolezni kategorije A v Sloveniji

Bolezen	Zadnji pojav
Slinavka in parkljevka	1968
Okužba z <i>Burkholderia mallei</i> (smrkavost)	nikoli ugotovljeno
Nalezljiva plevropnevmonija koz	nikoli ugotovljeno
Okužba z virusom goveje kuge	1883
Okužba z virusom kuge drobnice	nikoli ugotovljeno
Okužba z <i>Mycoplasma mycoides</i> , podvrsto <i>mycoides</i> SC (pljučna kuga govedi)	nikoli ugotovljeno
Okužba z virusom vozličastega dermatitisa	nikoli ugotovljeno
Okužba z virusom mrzlice doline Rift	nikoli ugotovljeno
Osepnice ovac in koz	nikoli ugotovljeno
Konjska kuga	nikoli ugotovljeno
Afriška prašičja kuga	nikoli ugotovljeno
Klasična prašičja kuga	1996
Visoka patogena aviarna influenza	februar 2023 (perutnina) september 2023 (ptice v ujetništvu) april 2024 (divje ptice)
Okužba z virusom atipične kokošje kuge	1991

2.2 Bolezni kategorij B in C

Bolezni kategorije B so bolezni s seznama, ki jih je treba nadzirati v vseh državah članicah s ciljem njihovega izkoreninjenja v celotni Uniji (obvezni programi izkoreninjenja).

Bolezni kategorije C pa so bolezni s seznama, ki zadevajo posamezne države članice, in za katere so potrebni ukrepi za preprečevanje njihovega širjenja v dele Unije, ki so uradno prosti bolezni ali kjer se za zadevne bolezni s seznama izvajajo programi izkoreninjenja (neobvezni programi izkoreninjenja).

Slovenija ima na podlagi [Uredbe 2016/429/EU](#)⁴ in v skladu z [Izvedbeno uredbo 2021/620/EU](#)⁵ priznane statusne države, proste :

- **bolezni kategorije B (obvezni programi izkoreninjenja)**
 - okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis* pri populacijah goveda (bruceloza govedi);
 - okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis* pri populacijah ovc in koz (bruceloza ovc in koz);

⁴ Uredba (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o prenosljivih boleznih živali in o spremembi ter razveljavitvi določenih aktov na področju zdravja živali („Pravila o zdravju živali“) (OJ L 84, 31.3.2016, p. 1–208)

⁵ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2021/620 z dne 15. aprila 2021 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede odobritve statusa nekaterih držav članic, njihovih območij ali kompartmentov kot prostih bolezni in njihovega statusa necepljenja v zvezi z nekaterimi boleznimi s seznama in odobritve programov izkoreninjenja navedenih bolezni s seznama (UL L 131, 16.4.2021, str. 78–119)

- okužbe s kompleksom *Mycobacterium tuberculosis* (*Mycobacterium bovis*, *M. caprae* in *M. tuberculosis*) (MTBC) (goveja tuberkuloza);
- okužbe z virusom stekline (RABV) (steklina);
- *bolezni kategorije C (neobvezni program izkoreninjenja – dodatna jamstva)*
 - enzootska goveja levkoza (EBL);
 - okužbe z virusom bolezni Aujeszkega (ADV);
 - okužbe z virusom modrikastega jezika (serotipi 1–24) (okužba z BTV).

Za ohranitev statusov se v okviru letne Odredbe izvajajo preiskave, ki so za ohranjanje statusov predpisane z [Delegirano uredbo 2020/689/EU](#)⁶.

Poleg tega ima Slovenija v skladu z zahtevami WOAH na podlagi samodeklaracije status države, proste okužbe z virusom stekline in okužbe z virusom bolezni modrikastega jezika.

V letu 2023 smo na podlagi rezultatov izvedenih programov spremljanja ohranili vse pridobljene statuse. Pojavov bolezni kategorije B in bolezni kategorije C, za katere ima Slovenija priznan status, nismo ugotovili.

2.3 Bolezni kategorije D

Bolezni kategorije D so bolezni s seznama (Izvedbena uredba 2018/1882/EU), za katero so potrebni ukrepi za preprečevanje njenega širjenja zaradi njenega vnosa v Unijo ali premikov med državami članicami, kakor je navedeno v členu 9(1)(d) Uredbe 2016/429/EU.

V okviru letne Odredbe izvajamo ukrepe oziroma spremljanje za naslednje bolezni kategorije D: bolezni čebel (huda gniloba čebelje zalege, mali panjski hrošč, tropileloza), vranični prisad, nizko patogeno aviarna influenza idr.

⁶ Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/689 z dne 17. decembra 2019 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede pravil za spremljanje, programe izkoreninjenja in status prost nekaterih bolezni s seznama in porajajočih se bolezni (UL L 174, 3.6.2020, str. 211–340)

3 REZULTATI PREISKAV V OKVIRU ODREDBE 2023

Odredba o izvajanju sistematičnega spremljanja zdravstvenega stanja živali, programov izkoreninjenja bolezni živali ter cepljenj živali v letu 2023 (Uradni list RS, št. 157/22) je bila objavljena v Uradnem listu 16. decembra 2022.

Za zagotavljanje enotnega izvajanja so bila pripravljena ločena obvezna navodila, in sicer:

- za koncesionarje in druge izvajalce dejavnosti (številka U34405-2/2023/3 z dne 6. 1. 2023),
- za uradne veterinarje (številka U34405-2/2023/12 z dne 18. 4. 2022).

Navodila, dokumenti in obrazci v zvezi z izvajanjem Odredbe 2023 so dostopni na spletni strani <https://www.gov.si/odredba-2023/>

Tabela 3: Pregled programov spremljanja zdravstvenega stanja, programov izkoreninjenja in cepljenj živali v letu 2023 po živalskih vrstah

Živalska vrsta	Preiskave	Cepljenje
Govedo	BSE, enzootska goveja levkoza, bruceloza, tuberkuloza, bolezen modrikastega jezika, preiskave abortusov (bruceloza, drugi povzročitelji), bolezen modrikastega jezika (sentineli)	vranični prisad
Drobnica	TSE, bruceloza, preiskave abortusov (bruceloza)	vranični prisad
Prašiči	bolezen Aujeszkega, klasična in afriška prašičja kuga, preiskave abortusov (bolezen Aujeszkega, klasična in afriška prašičja kuga)	/
Perutnina	kontrola imunosti na atipično kokošjo kugo, sistematični nadzor aviarnе influence	/
Kopitarji	infekcijski metritis kopitarjev, preiskave abortusov (kužni arteritis kopitarjev, konjski rinopneumonitis - virusno zvržavanje kobil)	vranični prisad
Čebele	huda gniloba čebelje zalege, tropileloza, mali panjski hrošč	/
Ribe	virusna hemoragična septikemija, infekcijska hematopoetska nekroza	/
Divjad in prostoživeče živali	steklina, lyssavirusi (netopirji), afriška in klasična prašičja kuga (divji prašiči), aviarna influenza (prostoživeče ptice), parazitarne zoonoze (lisice in drugi potencialni gostitelji)	/
Več vrst živali	sistem zgodnjega odkrivanja bolezni živali - ugotavljanje vzroka pogina, bolezen modrikastega jezika – entomološki nadzor	vranični prisad

Število pregledanih živali na podlagi Odredbe 2023 je navedeno v spodnji tabeli. Skupno je bilo v okviru Odredbe 2023 odvzetih 34.177 vzorcev in opravljenih 120.602 preiskav ter 19.606 cepljenj.

Tabela 4: Opravljene preiskave in cepljenja na podlagi Odredbe 2023

Vrsta	Bolezen	Št. pregledanih obratov	Št. pregledanih živali	Opombe
Govedo	Enzootska goveja levkoza	1	4	Odredba 2023 – 12. člen, prva alineja
		5	5	Odredba 2023 – 12. člen, druga in tretja alineja (tumorozne spremembe)
	Slinavka in parkljevka	1	4	Odredba 2023 – 13. člen
	Bruceloza govedi	1.337	/	Odredba 2023 – 14. člen, prvi odstavek (skupni mlečni vzorci)
		16	440	Obvezno navodilo – Poglavje VII, Priloga V (individualni vzorci)
	Goveja tuberkuloza	10.073	86.422	Odredba 2023 – 15. člen, prva alineja (tuberkulinizacija)
		7	28	Odredba 2023 – 15. člen, druga alineja (pljučnice)
		17	191	Odredba 2023 – 15. člen, tretja alineja (linija klanja)
Drobnica	Bruceloza ovc in koz	156	3.523	Odredba 2023 – 18. člen
Prašiči	Bolezen Aujeszkega	146	3.891	Odredba 2023 – 19. člen, prvi odstavek, prva alineja
		393	531	Odredba 2023 – 19. člen, prvi odstavek, druga alineja (merjasci)
	Afriška in klasična prašičja kuga (APK in KPK)	506	1.355	Odredba 2023 – 20. in 21. člen
Perutnina	Atipična kokošja kuga	306	1.186*	Odredba 2023 – 22. člen (kontrola imunosti); *št. hlevskih vzorcev; vsak vsebuje 20 krvnih vzorcev
	Aviarna influenza	227	3.160	Odredba 2023 – 23. člen (sistematični nadzor – serološko)
		208	820	Odredba 2023 – 23. člen (zgodnje odkrivanje)
Kopitarji	Infekciozni metritis kopitarjev	201	279	Odredba 2023 – 24. člen
Ribe	Virusna hemoragična septikemija	59	213*	Odredba 2023 – 25. člen; *št. skupnih vzorcev semenske in ovarialne tekočine; vsak vsebuje vzorce 10 rib
	Infekciozna hematopoetska nekroza	51	191*	Odredba 2023 – 25. člen; *št. skupnih vzorcev organov; vsak vsebuje vzorce 10 rib
Čebele	Huda gniloba čebelje zalege in tropileloza	75	/	Odredba 2023 – 26. člen (klinični pregled čebelnjakov)
		25	/	Odredba 2023 – 26. člen (laboratorijska preiskava HGČZ)
	Mali panjski hrošč	299	/	Odredba 2023 – 27. člen (klinični pregled čebelnjakov)
Divjad	Steklina	/	243	Odredba 2023 – 28. člen, (1) odstavek
		/	287	Odredba 2023 – 28. člen, (2) odstavek (aktivni nadzor – odstreljene lisice iz 32. člena)
	Lyssavirusi pri netopirjih	/	2	Odredba 2023 – 29. člen

	Afriška in klasična prašičja kuga, bolezen Aujeszkega	/	575	Odredba 2023 – 30. člen, prvi odstavek
		/	334	Odredba 2023 – 30. člen, drugi odstavek (KPK), ZNUAPK ⁷ (APK)
	Aviarna influenza	/	455	Odredba 2023 – 31. člen (pasivni nadzor)
		/	56	Odredba 2023 – 31. člen (aktivni nadzor)
	Parazitarne zoonoze	/	191	Odredba 2023 – 32. člen (ehinokokoza)
		/	280	Odredba 2023 – 32. člen (trihinela)
Več vrst živali	Vranični prisad	788	19.606	Odredba 2023 – 34. člen (cepljenje)
	Bolezen modrikastega jezika	60	975	Odredba 2023 – 35. člen (kontrolne živali)
	Prijava abortusov in preiskave:			
	- Enoprsti kopitarji	12	15	Odredba 2023 – 36. člen, drugi odstavek, točka a) (kužni arteritis kopitarjev, konjski rinopneumonitis)
	- Govedo	17	17	Odredba 2023 – 36. člen, drugi odstavek, točka b) - bruceloza
		583	699	Odredba 2023 – 36. člen, drugi odstavek, točka b) - drugi povzročitelji - BVD
		385	427	Odredba 2023 – 36. člen, drugi odstavek, točka b) - drugi povzročitelji
	- Drobnica	10	10	Odredba 2023 – 36. člen, drugi odstavek, točka c) (bruceloza)
	- Prašiči	4	5	Odredba 2023 – 36. člen, drugi odstavek, točka č) (afriška in klasična prašičja kuga, bolezen Aujeszkega)

⁷ Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (Uradni list RS, št. 200/2020)

4 PREGLED SITUACIJE IN REZULTATOV PO BOLEZNIH

Bolezni kategorije A

4.1 Afriška prašičja kuga in klasična prašičja kuga

Klasično prašičjo kugo (KPK) povzroča virus iz družine *Flaviviridae*, ki se širi med rejami prašičev na različne načine, predvsem z neposrednim kontaktom, saj prašiči izločajo virus z vsemi izločki (sline, urin, feces). Najpogostejše so vir okužbe novonabavljene živali. Tudi divji prašiči so možen izvor okužbe za domače prašiče. Značilen je visok pogin, začetna živčna znamenja ter spremembe po koži.

Večje tveganje v zadnjem času predstavlja afriška prašičja kuga (APK). Virus APK spada v družino *Asfarviridae*. APK je zelo nalezljiva bolezen, ki lahko prizadene domače in divje prašiče. Širi se hitro, neposredno s stikom med okuženimi in zdravimi živalmi, preko hranjenja s pomijami, ki izvirajo od okuženih živali, preko bioloških vektorjev (klopi), kontaminirane opreme, vozil, objektov, obutve ali obleke. Povzroča visok pogin med prašiči vseh kategorij. Značilna je visoka temperatura, krvavitve po koži in sluznicah.

Od leta 2014 je APK prisotna tudi v državah EU in sosednjih tretjih državah. Bolezen v Sloveniji še ni bila ugotovljena, vendar pa predstavlja njeno širjenje iz vzhoda Evrope proti zahodu in v sosednjih državah EU (Madžarska, Italija, Hrvaška) vse večje tveganje tudi za populacije domačih in divjih prašičev v Sloveniji.

V skladu z zakonodajo EU spadata tako APK kot KPK med bolezni kategorije A.

Ukrepi v zvezi z APK so določeni v Uredbi 2016/429/EU, Delegirani uredbi 2020/687/EU ter [Izvedbeni uredbi 2023/594/EU](#)⁸, in sicer:

- za gojene prašiče: členi 53-69 in 71 Uredbe 2016/429/EU ter členi 5-10 (sum), členi 11-61 (po potrditvi) Delegirane uredbe 2020/687/EU in členi 1-5, 7-47, 57-61 Izvedbene uredbe 2023/594/EU (po potrditvi APK pri gojenih prašičih);
- za divje prašiče: člena 70 in 71 Uredbe (EU) 2016/429 ter členi 62 (sum), 63-67 (po potrditvi) Delegirane uredbe (EU) 2020/687 in členi 1-6, 8, 47- 61 Izvedbene uredbe 2023/594/EU (po potrditvi APK pri divjih prašičih).

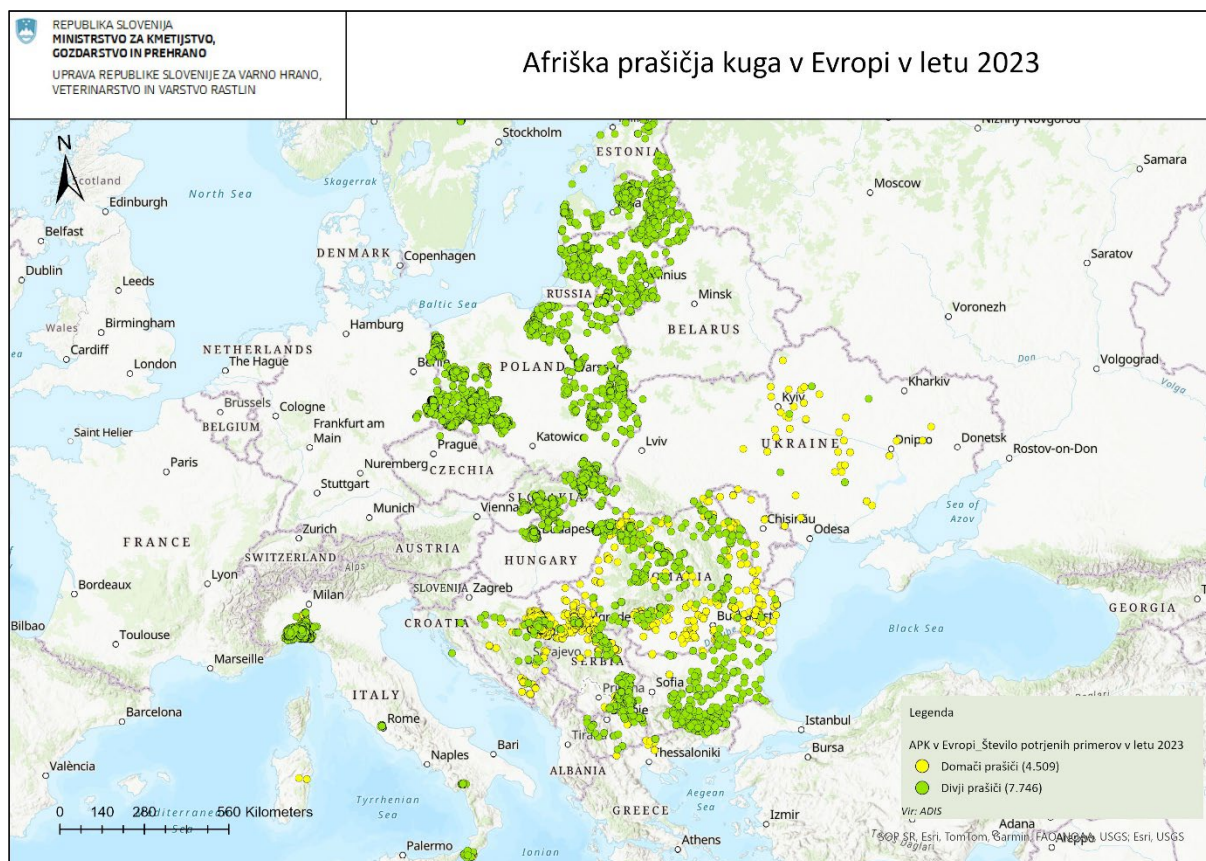
Poleg tega se v zvezi z APK pri divjih prašičih izvajajo tudi ukrepi v skladu z [Zakonom o nujnih ukrepih v zvezi z afriško prašičjo kugo pri divjih prašičih](#) (Uradni list RS, št. 200/2020) (ZNUAPK).

ZNUAPK določa nujne ukrepe za preprečevanje vnosa APK v populacijo divjih prašičev, ukrepe za zgodnje odkrivanje bolezni, določitev ukrepov na območjih visokega tveganja ob državni meji. S hitrim odzivom vseh deležnikov ob pojavu bolezni se lahko zmanjšajo posledice, ki jih ima pojav APK pri divjih prašičih na kmetijstvo, gospodarstvo in turizem. S tem, da preprečujemo prisotnost bolezni v populaciji divjih prašičev in z izvajanjem strogih ukrepov po morebitni potrditvi APK pri divjih prašičih, lahko bistveno zmanjšamo tveganje za vnos v reje domačih prašičev.

ZNUAPK ureja vrsto preventivnih ukrepov in ukrepov po potrditvi bolezni, določa izvajalce ukrepov, določa pristojne organe in financiranje posameznih ukrepov preko izplačila finančnih spodbud in nadomestil, povračila stroškov, plačila odškodnin in nadomestil za škodo, povzročeno z odrejenimi ukrepi, kar omogoča pristojnim službam zgodnje odkrivanje ter hitro in učinkovito ukrepanje ob morebitnem pojavu in s tem preprečitev oziroma zmanjšanje škode, tako v sektorju prašičereje, kot tudi v drugih sektorjih kmetijstva, gospodarstva in turizma.

⁸ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2023/594 z dne 16. marca 2023 o določitvi posebnih ukrepov za obvladovanje bolezni afriške prašičje kuge in o razveljavitvi Izvedbene uredbe (EU) 2021/605, UL L 79, 17.3.2023, str. 65–150

Slika 2: Situacija glede APK v Evropi v letu 2023

4.1.1 Program spremljanja APK in KPK pri gojenih prašičih

Z namenom zgodnjega odkrivanja bolezni je treba na prisotnost virusa APK in KPK pri gojenih prašičih preiskati:

- na velikih prašičerejskih obratih (z več kot 500 plemenskimi svinjami) vsako deseto poginjeno plemensko svinjo in tedensko pregledati prve tri poginjene prašiče, starejše od dveh mesecev;
- v ostalih rejah prašičev 2 % poginjenih prašičev, ki jih zbira VHS; vzorce odvzame in preiskave opravi uradni laboratorij v skladu s programom, ki ga pripravi Uprava.

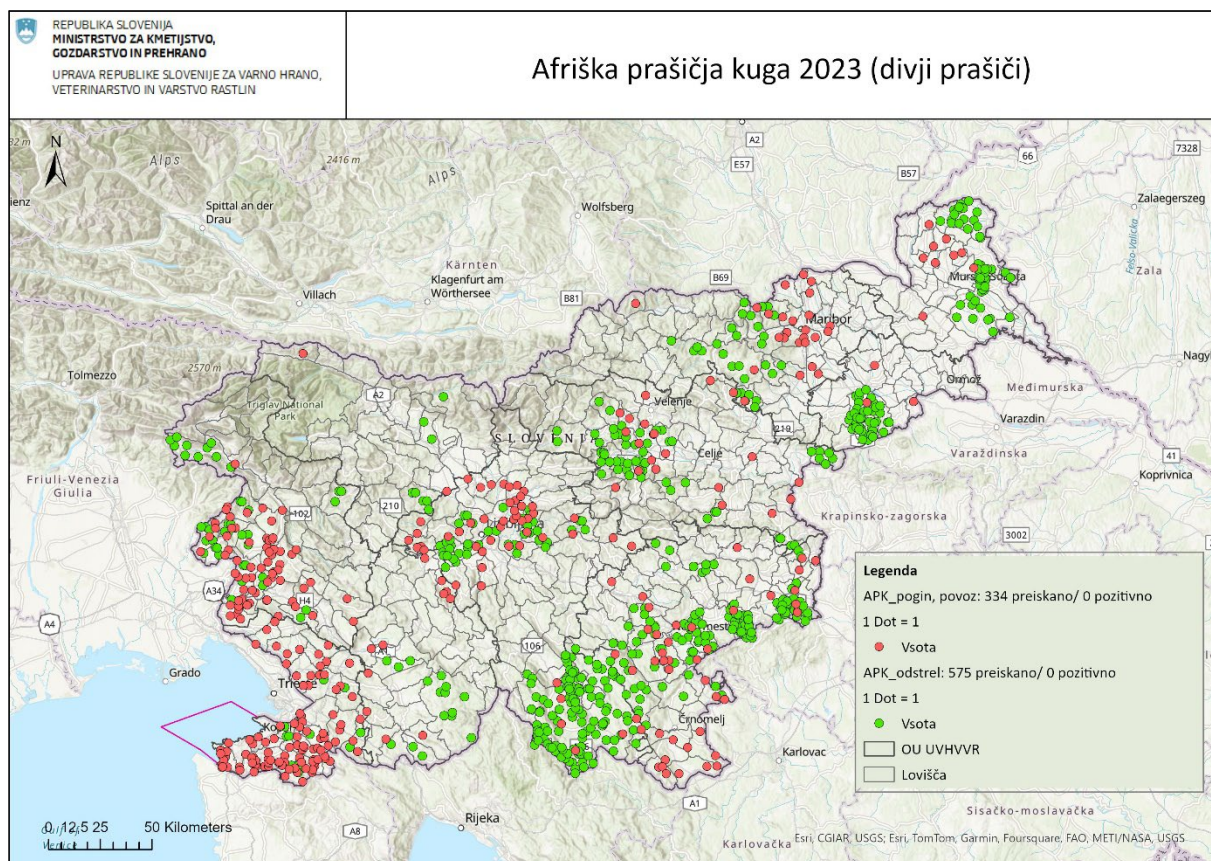
Tabela 5: Program nadzora na APK in KPK pri gojenih prašičih v letu 2023

Leto	Pregledano	
	Obrati	Živali
2022	506	1.355

Na virus KPK in APK je bilo v letu 2023 pri gojenih prašičih preiskano 1.355 živali v 506 obratih. Od tega 259 živali (73 plemenskih in 186 pitancev) iz štirih velikih obratov ter 1.096 živali iz 502 ostalih obratov. Poleg tega je bilo na APK/KPK pregledanih še 5 abortusov iz 4 obratov.

Rezultati vseh preiskav so bili negativni.

Slika 4: Preiskave na APK in KPK pri divjih prašičih v letu 2023

4.1.3 Območje visokega tveganja (18. člen ZNUAPK)

Zaradi izbruhov APK pri divjih prašičih v sosednji Hrvaški, predvsem potrjenega primera pri divjih prašičih približno 50 km od naše meje 12. julija 2023, so bili v Sloveniji izvedeni dodatni preventivni ukrepi v skladu z 18. členom ZNUAPK. S [Sklepom o določitvi območja visokega tveganja in nujnih ukrepov na tem območju v zvezi z afriško prašičjo kugo](#) (Uradni list RS, št. 79/23) je bilo določeno območje visokega tveganja in ukrepi, ki jih je treba na tem območju izvesti v skladu z zakonom.

Območje visokega tveganja obsega območje 8 lovskih družin: Banja Loka, Predgrad, Sinji vrh, Vinica, Adlešiči, Gradac, Metlika in Suhor ter območje revirja Lapinje Lovsko upravljaljskega območja Kočevsko.

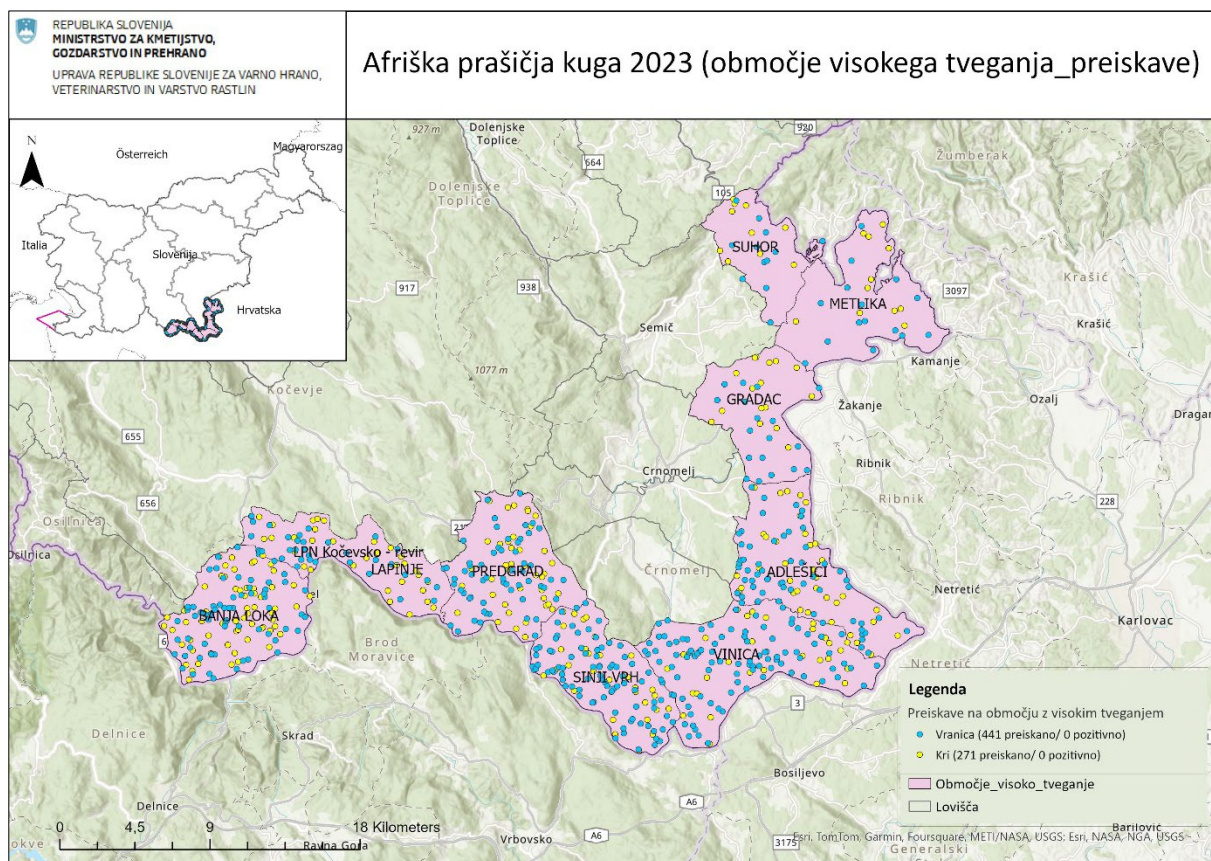
Zaradi preprečitve oziroma zmanjšanja možnosti vnosa APK v populacije divjih ali domačih prašičev v Sloveniji, veljajo na območju visokega tveganja naslednji ukrepi:

- aktivno iskanje poginulih divjih prašičev;
- intenziviran odvzem divjih prašičev, tudi z uporabo lovsk;
- vzorčenje in preiskave na APK vseh odstreljenih in z lovskami odlovljenih divjih prašičev;
- prijava, vzorčenje in preiskave na APK vsakega poginulega domačega prašiča;
- na velikih farmah prijava prvih treh poginulih prašičev v tednu Veterinarsko-higienski službi (VHS), ki zagotovi odvoz in vzorčenje;
- dosledno upoštevanje in izvajanje biovarnostnih ukrepov za vse osebe, ki kakorkoli prihajajo v stik z domačimi ali divjimi prašiči;
- prepoved krmljenja ŽSP na krmiščih za prostoživeče živali;
- prepoved iztrebljanja divjih prašičev v lovišču;
- preprečevanje stikov med domačimi in divjimi prašiči.

V okviru intenzivnega nadzora na območju visokega tveganja je bilo 441 uplenjenih divjih prašičev testiranih na prisotnost virusa APK (vranica, qPCR), od tega 271 tudi na prisotnost specifičnih protiteles (kri, ELISA).

Vsi rezultati so bili negativni.

Slika 5: Območje visokega tveganja

Poleg tega je bil sprejet [Sklep o določitvi nujnega ukrepa v zvezi z biovarnostjo zaradi povečanega tveganja za vnos afriške prašičje kuge v obrate z gojenimi prašiči](#) (Uradni list RS, št. 100/23), s katerim se na celotnem območju Republike Slovenije odredi ukrep postavitve ograj okrog izpustov, območij proste reje in obor, ki morajo biti ograjeni tako, da se preprečujejo stiki gojenih prašičev z divjimi prašiči, da bi se zaradi vse večjega tveganja, ki ga predstavlja širjenje APK pri domačih in divjih prašičih, zmanjšalo tveganje za vnos APK v reje domačih prašičev in obore za rejo divjih prašičev. Prav tako so v sklepu določene zahteve, ki jih mora taka ograja izpolnjevati.

Ograje so morali izvajalci dejavnosti postaviti čim prej oziroma najpozneje v treh mesecih po uveljavitvi sklepa, to je najpozneje do 20. decembra 2023.

4.2 Aviarna influenza

Aviarno influenco (AI) povzročajo virusi influence tipa A, ki jih razvrščamo glede na njihovo virulentnost v dve skupini: zelo virulentni virusi, ki povzročajo visoko patogeno aviarno influenco (HPAI) in nizko virulentni virusi, ki povzročajo nizko patogeno aviarno influenco (LPAI). Okužene živali lahko izločajo virus še pred pojavom kliničnih znakov. Za HPAI je značilen velik pogin v jati.

Bolezen spada v skladu z zakonodajo EU med boleznimi kategorije A.

Prav tako spada HPAI med bolezni, za katere se na podlagi 28. člena Uredbe 2016/429/EU in v skladu z [Izvedbeno uredbo 2020/690/EU](#)⁹ ter Prilogo II Delegirane uredbe 2020/689/EU izvaja program spremljanja v Uniji.

V letu 2023 smo potrdili tri izbruhe HPAI H5N1 pri gojenih pticah ter 114 primerov pri divjih pticah.

4.2.1 Spremljanje pri perutnini

Programi spremljanja aviarnе influence se od leta 2004 izvajajo vsako leto. Program spremljanja HPAI pri perutnini zajema:

- zgodnje odkrivanje HPAI pri perutnini

Z izvajanjem ukrepov za zgodnje odkrivanje in hitro potrditev bolezni se lahko omeji širjenje bolezni in posledično zmanjšajo škode, ki jih pojav bolezni povzroči. Znaki, po katerih se sumi na pojav aviarnе influence v reji, so zmanjšana poraba krme in vode (za več kot 5 %), padec nesnosti (za več kot 5 %), povišan pogin (za več kot trikrat od običajnega dnevnega pogina) in kakršni koli klinični znaki (živčni znaki, respiratorna obolenja, driske) ali spremembe, ugotovljene pri raztelesi.

- ugotavljanje HPAI pri vrstah perutnine, ki običajno ne kažejo vidnih kliničnih znakov

Vodna perutnina predstavlja večje tveganje za vnos HPAI, saj ima običajno dostop do vodnih teles, kjer lahko pride v stik z divjimi pticami.

- odkrivanje krožečih nizko patogenih virusov aviarnе influence (LPAIV)

LPAIV lahko mutirajo v HPAI in se lahko zlahka širijo med jatami perutnine, zlasti na območjih z veliko gostoto perutninskih obratov ali zaradi strukture in kompleksnosti proizvodnega sistema ter funkcionalnih povezav med obrati.

Tabela 7: Spremljanje HPAI pri perutnini v letu 2023

Kategorija	Pregledano		
	Št. obratov	Št. hlevskih vzorcev	Št. živali
Gojena perjad (fazani, jerebice)	4	8	40
Matične jate	7	71	355
Nesnice (talna reja, kletke)	53	134	670
Nesnice (prosta reja, ekološka reja)	44	99	495
Purani	33	79	395
Race	91	241	1.205
Skupno	232	632	3.160

⁹ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2020/690 z dne 17. decembra 2019 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede bolezni s seznama, za katere se izvajajo programi spremljanja v Uniji, geografskega področja uporabe takih programov in bolezni s seznama, za katere se lahko kompartmentom določi status prost bolezni, UL L 174, 3.6.2020, str. 341–344

V letu 2023 je bilo v okviru programa spremljanja AI za serološke preiskave (HI test) odvzetih skupaj 3.160 vzorcev krvi v obratih za rejo perutnine. Vzorce krvi, odvzete pri gojenih racah, smo dodatno testirali s HI testom H5N8. V okviru zgodnjega odkrivanja bolezni pri perutnini je bilo v komercialnih in dvorišnih rejah odvzetih 602 vzorcev za preiskave na prisotnost virusa AI (PCR). V nekaterih obratih so bili vzorci odvzeti večkrat.

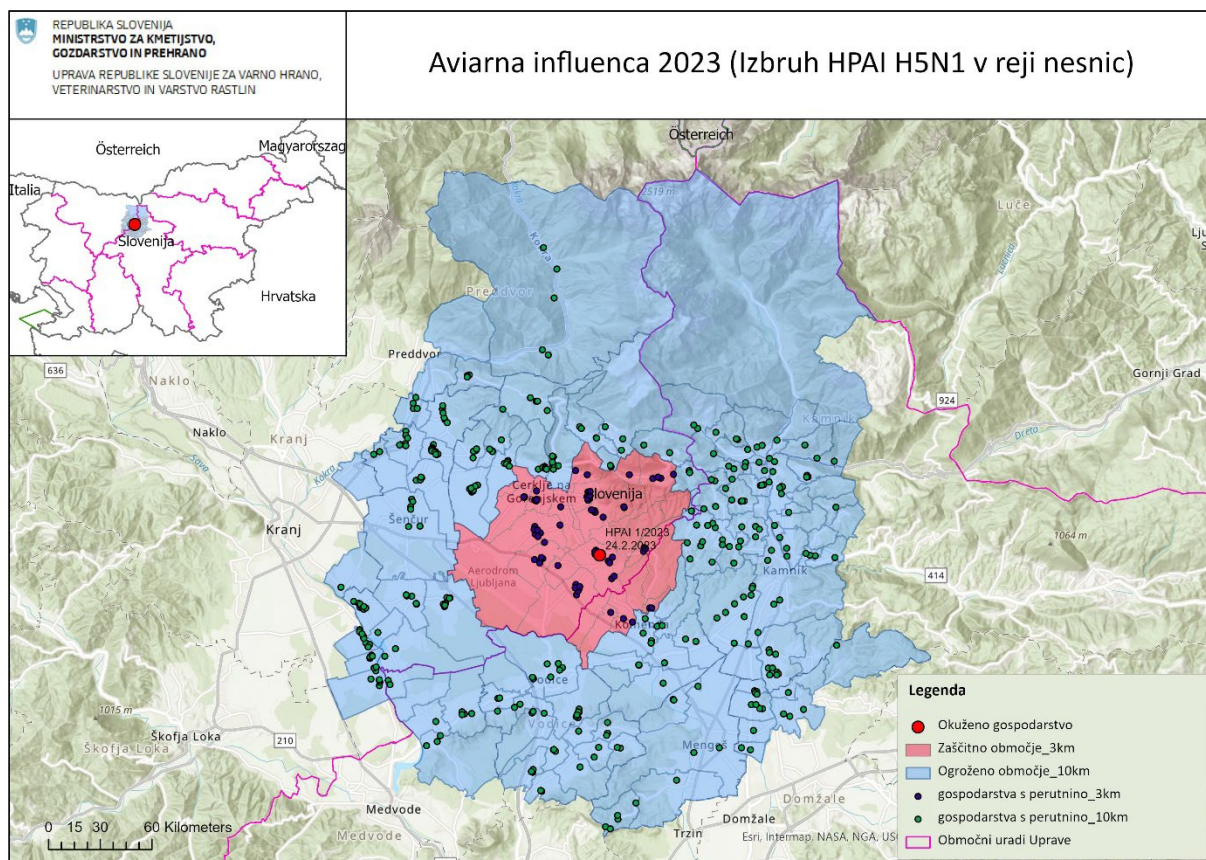
Vsi rezultati so bili negativni.

4.2.2 Izbruhi HPAI pri perutnini v letu 2023

V letu 2023 so bili potrjeni trije izbruhi HPAI H5N1 pri gojenih pticah. En izbruh je bil ugotovljen v obratu s perutnino in dva izbruha v živalskem vrtu v Ljubljani (ptice v ujetništvu).

HPAI H5N1 je bila potrjena na območju občine Cerklje na Gorenjskem v reji z okoli 1.000 nesnicami v prosti reji. Izvedeni so bili nujni ukrepi za preprečevanje širjenja bolezni v skladu z Delegirano uredbo 2020/687/EU. Državno središče za nadzor bolezni (DSNB) je določilo območje z omejitvami (zaščitno in ogroženo območje) ter ukrepe na tem območju. Poleg tega je DSNB zaradi situacije glede HPAI odredil tudi ukrepe za zmanjšanje tveganja za vnos HPAI v reje perutnine za celotno območje Slovenije.

Slika 6: Območje z omejitvami zaradi izbruha HPAI H5N1 v prosti reji kokoši nesnic

4.2.3 Spremljanje pri divjih pticah

Spremljanje HPAI pri divjih pticah je namenjen predvsem zgodnjemu opozarjanju na morebiten vnos HPAI v reje perutnine. Rezultati spremljanja predstavljajo podlago za oceno tveganja za nadaljnje širjenje HPAI po ugotovitvi in za vnos HPAI v reje perutnine.

V ta namen se preiskave na HPAI opravijo pri najdenih poginulih, poškodovanih ali bolnih divjih pticah, zlasti če so najdene v bližini perutninskih obratov ali na območjih z visoko gostoto perutnine.

Poseben poudarek je namenjen območjem, kjer so bili v preteklih letih potrjeni izbruhi HPAI pri divjih pticah. Vzorčijo se ciljne vrste divjih ptic (seznam vrst je na voljo na spletni strani EURL). Poleg ciljnih vrst divjih ptic se vzorčijo tudi druge vrste divjih ptic, zlasti v primerih večjega pogina. Pravočasno odkrivanje HPAI pri divjih pticah pripomore k večji ozaveščenosti o bolezni in izboljšanju ukrepov biološke varnosti za preprečevanje širjenja HPAI v reje perutnine in ptic v ujetništvu.

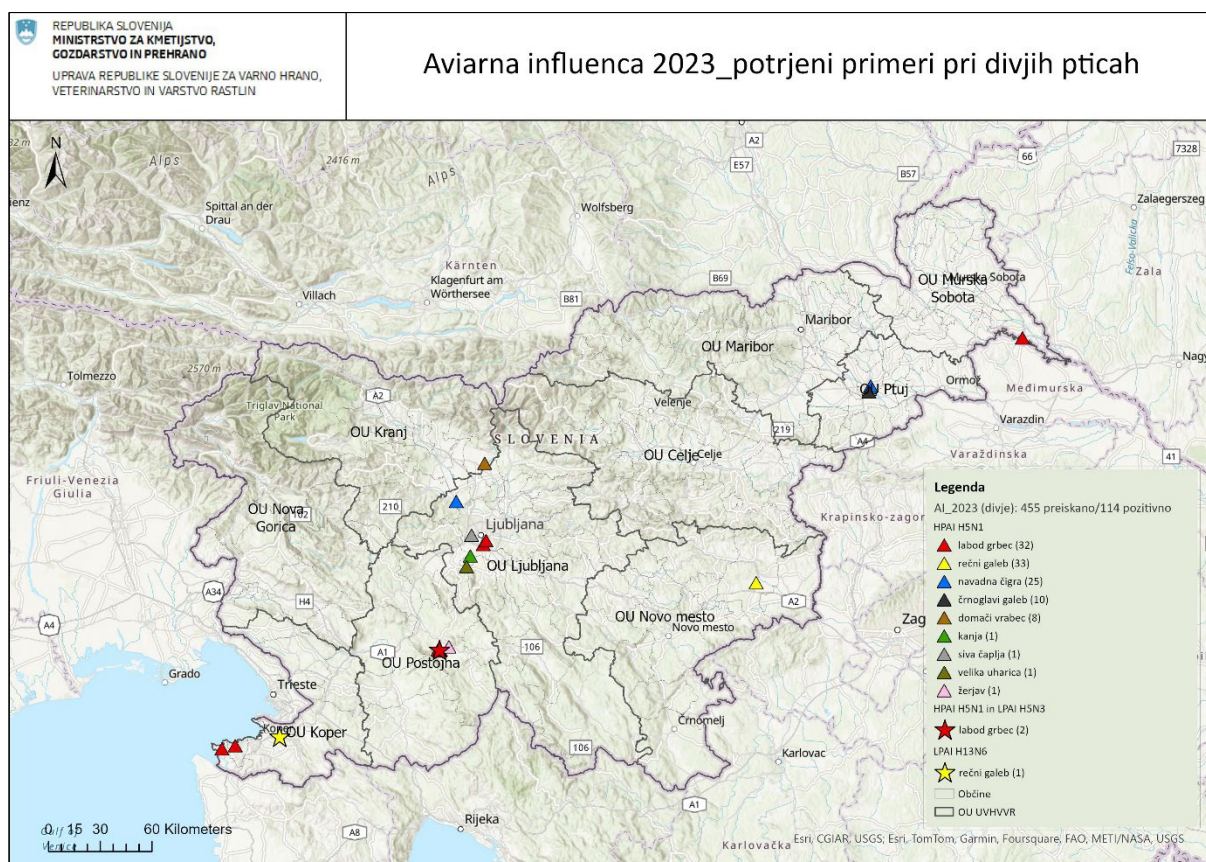
V okviru pasivnega nadzora je bilo preiskanih 455 prostoživečih ptic, 114 je bilo pozitivnih na HPAI H5N1. Od teh sta dva laboda grbca bila pozitivna tudi na LPAI H5N3. Pri rečnem galebu pa je bila potrjena tudi LPAI H13N6.

Tabela 8: Spremljanje HPAI pri divjih pticah v letu 2023

Leto	Pregledano (zgodnje odkrivanje)		Pregledano (aktivno)	
	Živali	Pozitivni HPAI	Živali	Pozitivni HPAI
2023	455	114	56	-

V okviru aktivnega nadzora (odstrel) je bilo preiskanih 56 rac mlakaric. Ena je reagirala pozitivno na LPAI H5N9.

Slika 7: Pojavi AI v letu 2023 pri divjih pticah

4.2.4 Situacija HPAI v EU v sezoni 2022–2023

Epidemija, ki se je začela septembra 2022, se je nadaljevala tudi v letu 2023 in prizadela divje ptice, perutnino ali ptice v ujetništvu v 26 državah članicah EU. Na splošno je bila epidemija 2022–2023 za perutnino manj huda kot v predhodni sezoni 2021–2022. Število izbruhov HPAI pri divjih pticah se je povečalo v primerjavi s preteklo epidemiološko sezono. Podtip H5N1 virusa HPAI je bil še naprej prevladujoč sev v EU, z zelo redkimi izjemami na severu EU, kjer je bil podtip H5N5 odkrit pri nekaterih vrstah prostoživečih ptic.

Morske ptice, ki gnezdijo v kolonijah, so imele še naprej pomembno vlogo pri širjenju virusa HPAI podtipa H5N1. Črnoglati galebi in več novih vrst morskih ptic, predvsem vrste galebov in čiger (npr. kričave čigre), so bili močno prizadeti. Povečani pogini so bili ugotovljeni tako pri odraslih pticah kot pri mladičih. V primerjavi z lanskim letom je bilo najdenih več poginjenih morskih ptic tudi v notranjosti celine, ne le vzdolž morske obale.

Od oktobra 2022 je bil virus HPAI H5N1 pogostejše ugotovljen tudi pri različnih vrstah sesalcev, kot so divje mesojede živali, kožuharji, morski sesalci in hišni ljubljenci, čeprav so ti dogodki na splošno še vedno redki.

4.3 Atipična kokošja kuga

Atipična kokošja kuga (AKK) je nalezljiva virusna bolezen perutnine in ptic. Okužene živali lahko širijo virus, preden kažejo klinične znake bolezni. Virus se izloča z vsemi izločki. Kadar gre za perakutni potek, živali poginjajo tudi brez predhodnih kliničnih znakov.

Zadnji pojav AKK v Sloveniji je bil ugotovljen leta 1991. Bolezen spada v skladu z zakonodajo EU med bolezni kategorije A.

V skladu z Delegirano uredbo 2020/687/EU in na podlagi 18. člena [Pravilnika AKK](#)¹⁰ mora biti perutnina preventivno cepljena oziroma imuna proti AKK, kar velja za jate kokoši, piščancev, puranov, japonskih prepelic in pegatk v obratu, ki ima skupaj nad 350 teh živali; za matične jate fazanov in jerebic; za reje rej nojev ter reje perutnine iz prej naštetih vrst oziroma kategorij, ne glede na število živali, če se premeščajo z ene lokacije na drugo, razen neposredno za zakol.

V okviru letne Odredbe se izvaja kontrola imunosti na AKK v matičnih jatah kokoši, jatah nesnic konzumnih jajc, jatah pitovne perutnine ter matičnih jatah fazanov in jerebic. Veterinarske organizacije morajo zaradi zagotavljanja sledljivosti cepljenj in kontrole imunosti podatke o opravljenih cepljenjih proti AKK vnesti v EPI – Cepljenja. En hlevski vzorec za kontrolo imunosti AKK je sestavljen iz 20 ločenih vzorcev krvi. Skupno število preiskanih živali je 23.720.

Tabela 9: Preiskave za kontrolo imunosti na AKK v letu 2023

Leto	Pregledano	
	Obrati	Vzorci
2023	306	1.186

¹⁰ Pravilnik o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje atipične kokošje kuge (Uradni list RS, št. 81/18)

4.4 Slinavka in parkljevka

Slinavka in parkljevka (SIP) spada med bolezni kategorije A. V skladu z zahtevami WOAH ima Slovenija uradno priznan status države, proste SIP. Za ohranjanje statusa izvajamo preiskave na SIP na istih vzorcih kot EGL.

Za ugotavljanje SIP se kot presejalni in potrditveni test uporablja test ELISA. V primeru pozitivnega ali sumljivega rezultata testa ELISA na SIP se nadaljnji postopki in preiskave opravijo v skladu s protokolom iz Priloge 4 Obveznega navodila.

Tabela 10: Preiskave na SIP

Leto	Stalež živali		Št. pregledanih		Št. pozitivnih
	Obrati	Živali	Obrati	Živali	
2023	29.163	482.018	1	4	0

V letu 2023 so bile na prisotnost SIP pregledane le 4 živali v enem obratu. Rezultati so bili negativni. Padec v številu obratov in živali, vključenih v program vzorčenja (isti vzorci kot za EGL), je posledica sprememb trendov trgovanja, predvsem v povezavi z državo izvora govedi. Zaradi pridobitve statusa Slovenije, proste okužbe z virusom modrikastega jezika (serotipi 1–24) (okužba z BTV) v letu 2021, je bil onemogočen vnos živali z območij brez statusa, ki niso bile cepljene proti BTV. Tako se je večina trgovanja preusmerila na države, ki so proste BTV.

Rezultati so bili negativni.

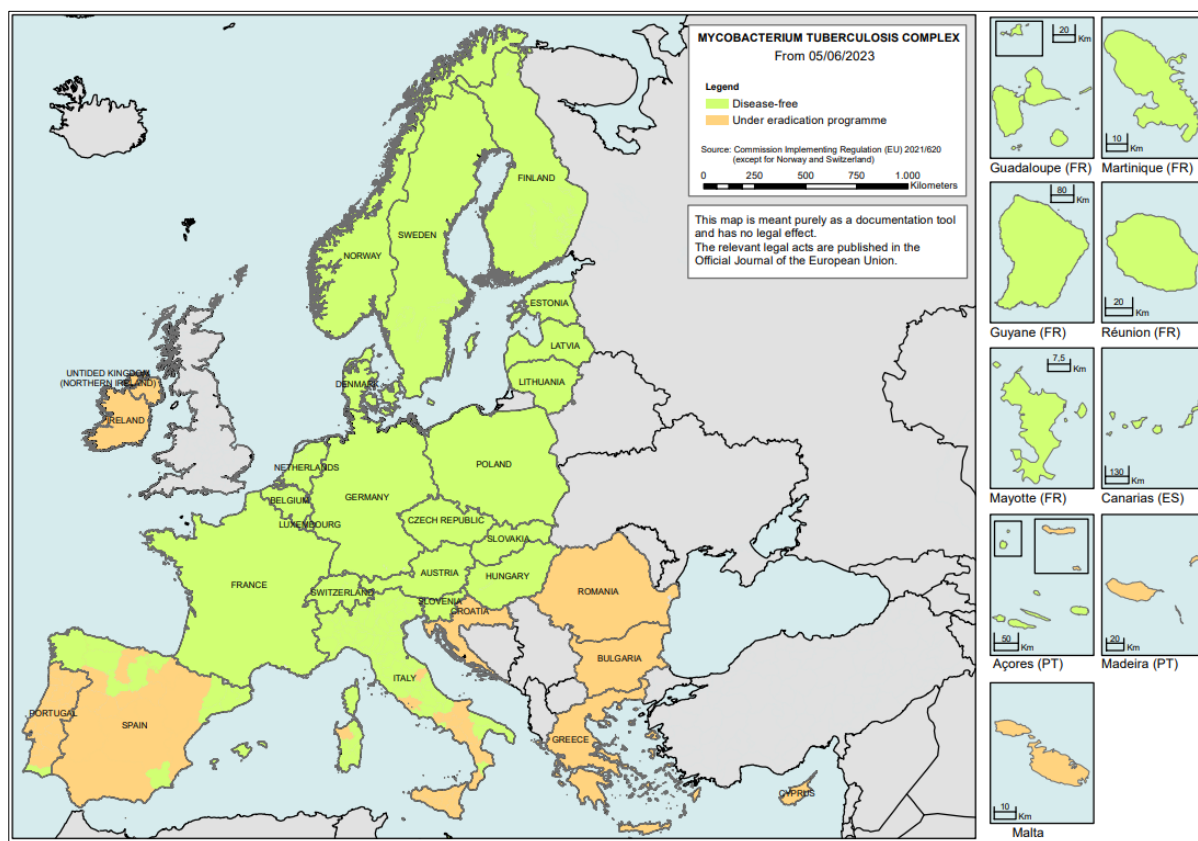
Bolezni kategorije B (obvezni programi izkoreninjenja)

4.5 Tuberkuloza

Tuberkuloza je kronična bakterijska bolezen živali in ljudi, ki jo povzroča kompleks *Mycobacterium tuberculosis* (MTBC). V MTBC so vključene *M. bovis*, *M. caprae* in *M. tuberculosis*. Za bolezen so značilni tako imenovani »tuberkli«, ki se pojavijo v bezgavkah ter v prizadetih organih. Govedo je rezervoar *M. bovis* in zato glavni vir okužbe pri ljudeh (zoonoza).

Sistematično spremljanje in izkoreninjenje tuberkuloze v Sloveniji se izvaja od leta 1962 dalje. Status države, uradno proste tuberkuloze, je Slovenija na podlagi zakonodaje EU pridobila v letu 2009. Zadnji primer MTBC je bil v Sloveniji potrjen leta 2015, vendar sam pojav ni vplival na status države.

Slika 8: Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z MTBC ali odobren program za izkoreninjenje (priloga II Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)

Vir: [Surveillance, eradication programmes and disease-free status - European Commission \(europa.eu\)](https://eura.europa.eu/eura/en/surveillance-eradication-programmes-and-disease-free-status)

V skladu z zakonodajo EU spada MTBC med bolezni kategorije B. Za ohranitev statusa države, proste okužbe z MTBC, se v skladu z določbami točke (c) 2. oddelka 2. poglavja II. dela II Priloge IV Delegirane uredbe 2020/689/EU izvaja letno spremljanje na podlagi tveganja za odkritje okužbe z MTBC ob upoštevanju proizvodnih sistemov, opredeljenih dejavnikov tveganja, vključno s širjenjem okužbe z drugih vrst živali in okrepljenega spremljanja obratov, povezanih s posebnimi tveganji (npr. okužba z MTBC pri divjih živalih,...).

Tako so bili v program spremljanja MTBC vključeni obrati (polovica vseh), v katerih so ženske živali, starejše od 24 mesecev, in moške živali, starejše od 30 mesecev, ki se uporabljajo za plemo in se jih pregleda z intradermalnim tuberkulinskim testom. Prav tako je treba odvzeti in pregledati vzorce spremenjenih pljuč in pripadajočih bezgavk v vseh primerih, ko uradni veterinar pri *post mortem*

pregledu na liniji klanja ugotovi znake pljučnice pri govedu, starejšem od 30 mesecev. Poleg tega se za izključitev okužbe z MTBC preiskave opravijo tudi na naključnem vzorcu govedi na liniji klanja, v skladu s programom, ki ga pripravi Uprava.

Intradermalni tuberkulinski test je bil v letu 2023 opravljen pri 86.422 živalih. Tri živali iz treh obratov so reagirale sumljivo. Pri dveh živalih je bil v predpisanem intervalu ponovno opravljen intradermalni tuberkulinski monotest, pri eni pa intradermalni tuberkulinski primerjalni test. Rezultati so bili negativni. V enem obratu z 9 živalmi se je zaradi reaktorjev v predhodnem letu kot prvi test opravljal primerjalni intradermalni tuberkulinski test.

Pri *post mortem* pregledu na liniji klanja so bili v preiskavo na tuberkulozo poslani vzorci 28 živali iz 7 obratov, starejših od 30 mesecev, ki so kazali znake pljučnice in 190 naključno izbranih. MTBC ni bil ugotovljen.

Tabela 11: Preiskave na MTBC v letu 2023

Leto	Stalež živali		Pregledano							
			Intradermalni tuberkulinski test				Bakteriološke preiskave			
			Mono test		Primerjalni test		Pljučnice		Linija klanja	
	Obrati	Živali	Obrati	Živali	Obrati	Živali	Obrati	Živali	Obrati	Živali
2023	29.163	482.018	10.073	86.422	1	9	7	28	17	191

4.6 Bruceloza

Bruceloza je zoonoza in je splošno ime, ki se uporablja za okužbe živali in ljudi, ki jih povzroča več vrst iz rodu *Brucella*, predvsem *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis*.

Okužbo z bakterijo *Brucella* pri govedu običajno povzroča *B. abortus*, redkeje *B. melitensis* in občasno tudi *B. suis*. *B. melitensis* je glavni povzročitelj okužbe z bakterijo *Brucella* pri ovcah in kozah. *B. melitensis* in *B. abortus* lahko okužita tudi druge vrste, vključno s kamelami.

Človek se lahko okuži na različne načine (kontaktno), najpogosteje s toplotno nezadostno obdelanimi živili (mleko in mlečni izdelki, meso).

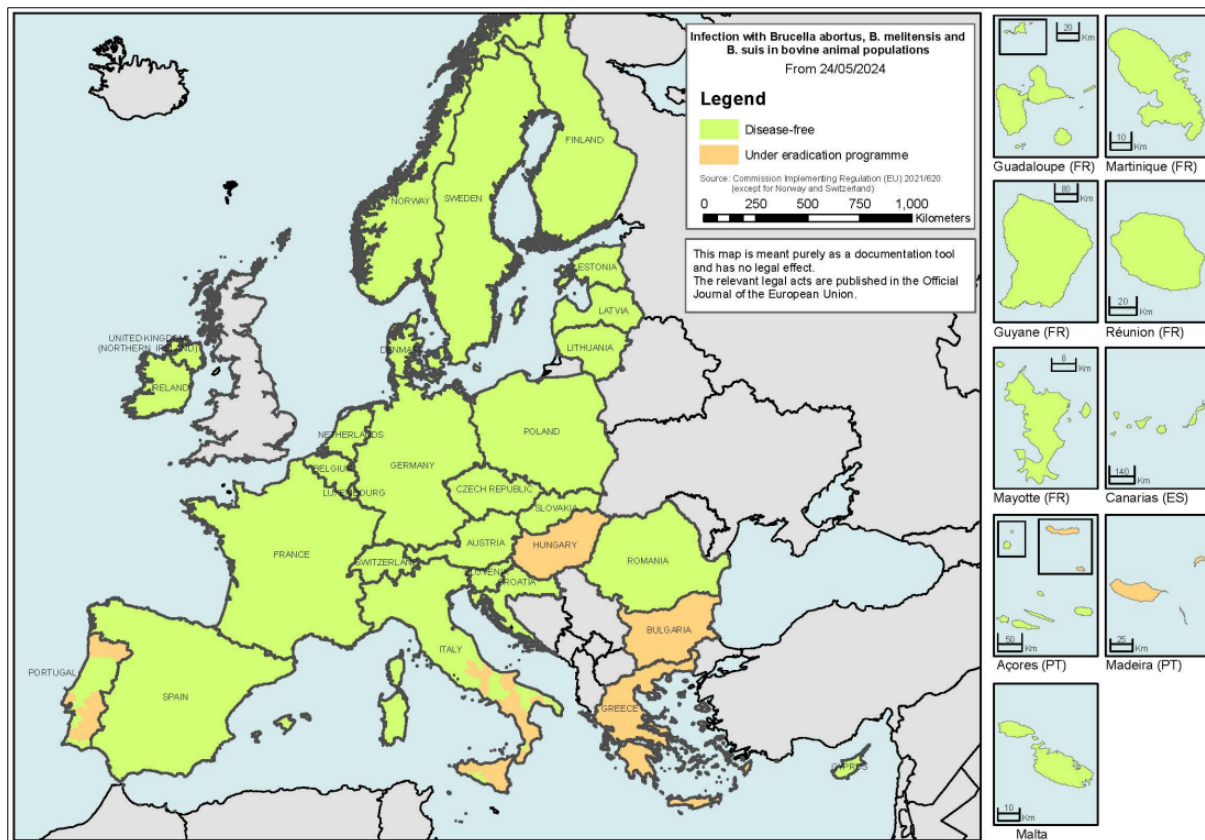
V skladu z zakonodajo EU spada bruceloza (okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis*) pri populacijah goveda (bruceloza govedi) ter pri populacijah ovc in koz (bruceloza ovc in koz) med bolezni kategorije B.

4.6.1 Bruceloza govedi

Bruceloza je bil v Sloveniji izkoreninjena leta 1961. Od leta 2007 ima Slovenija na podlagi zakonodaje EU priznan status države, uradno proste bruceloze goveda. Za ohranitev statusa države, proste bruceloze govedi, se v skladu z določbami točke (c) (ii) 2. oddelka 3. poglavja I. dela Priloge IV Delegirane uredbe 2020/689/EU¹¹ izvaja letno spremljanje na podlagi tveganja za odkrivanje okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis* ob upoštevanju proizvodnih sistemov in opredeljenih dejavnikov tveganja, vključno s širjenjem iz živali, ki niso gojeno govedo.

¹¹ Delegirane uredbe Komisije (EU) 2020/689 z dne 17. decembra 2019 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede pravil za spremljanje, programe izkoreninjenja in status prost nekaterih bolezni s seznama in porajajočih se bolezni (UL L št. 174 z dne 3. 6. 2020, str. 211)

Slika 9: Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis* pri populacijah goveda ali odobren program za izkoreninjenje (priloga I Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)

Vir: [Surveillance, eradication programmes and disease-free status - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/brucella/surveillance_en)

Tako so bili v program vzorčenja vključeni obrati (polovica vseh), v katerih so ženske živali, starejše od 24 mesecev, in moške živali, starejše od 30 mesecev. Serološka preiskava (ELISA) je bila opravljena na hlevskih vzorcih mleka.

Na brucelozo je bilo v letu 2023 preiskanih 1.337 hlevskih vzorcev mleka. V testu ELISA je 19 skupnih vzorcev mleka reagiralo pozitivno (17) oziroma sumljivo (2).

V primeru pozitivnega ali sumljivega rezultata testa ELISA so se nadaljnje preiskave opravile v skladu s protokolom iz Priloge 5 Obveznega navodila. Individualno je bilo preiskanih 440 živali (serološko). Na brucelozo je bilo pregledanih tudi 17 abortusov.

Povzročitelji bruceloze pri govedu niso bili ugotovljeni.

Tabela 12: Preiskave na brucelozo govedi v letu 2023

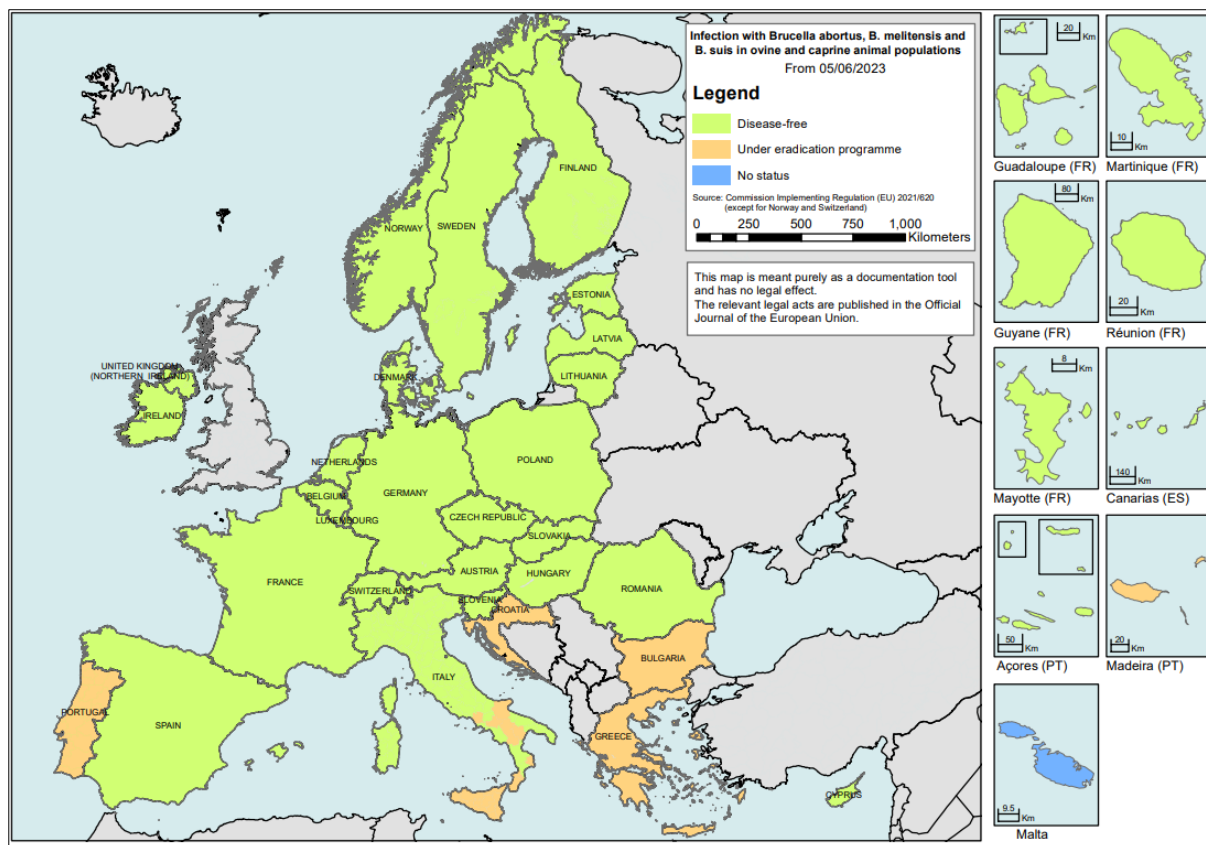
Leto	Stalež živali		Spremljanje (hlevski vzorci mleka)	Preiskave abortusov		Preiskave sumljivih primerov (pozitiven rezultat hlevskega mlečnega vzorca)		
	Obrati	Živali	Št. pregledanih obratov	Št. pregledanih abortusov	Št. pozitivnih	Št. serološko pregledanih živali	Št. bakteriološko pregledanih živali	Št. potrjenih primerov
2023	29.163	482.018	1.337	17	0	440	0	0

4.6.2 Bruceloza ovc in koz

Bruceloza ovc in koz je bila izkoreninjena leta 1951. Status države, uradno proste bruceloze (*B. melitensis*) smo na podlagi zakonodaje EU pridobili leta 2005.

Za ohranitev statusa države, proste okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis* za ovce in koze, se v skladu z določbami točke (c)(i) 2. oddelka 4. poglavja I. dela Priloge IV Delegirane uredbe 2020/689/EU, izvaja naključno letno spremljanje, ki omogoča vsaj odkritje okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis* s 95 % stopnjo zaupanja pri tarčni prevalenci 0,1 % populacije ovc in koz.

Slika 10: Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z *Brucella abortus*, *B. melitensis* in *B. suis* pri populacijah ovc in koz ali odobren program za izkoreninjenje (priloga I Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)

Vir: [Surveillance, eradication programmes and disease-free status - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/brucellosis/surveillance_en)

Za ugotavljanje bruceloze se kot presejalni test uporablja test RB (Rose bengal test), kot potrditveni test pa test RVK (reakcija vezanja komplementa).

V letu 2023 je bilo na brucelozo pri ovcah in kozah pregledano 3.523 živali v 156 obratih, preiskanih je bilo tudi 10 abortusov.

Povzročitelji bruceloze pri ovcah in kozah niso bili ugotovljeni.

Tabela 13: Preiskave na brucelozo ovc in koz v letu 2023

Leto	Stalež živali		Preiskave abortusov		Št. pregledanih živali (serološko)		
	Obrati	Živali	Št. pregledanih	Št. pozitivnih	Obrati	Živali	Št. pozitivnih
2023	7.530	146.715	10	0	156	3.523	0

4.7 Steklina

Steklina je ena najstarejših poznanih zoonoz, bolezni, ki se prenašajo z živali na ljudi in obratno. Povzročajo jo *Lyssa* virusi iz družine *Rhabdoviridae* in lahko prizadene vse sesalce, vključno z ljudmi. Steklina se prenaša preko okužene sline, z ugrizi, opraskaninami okuženih živali, pa tudi preko poškodovane kože in sluznice. Inkubacijska doba je zelo različna, večinoma traja dva do tri mesece (dva tedna do šest let glede na poročila). Inkubacijska doba je odvisna od mesta ugriza oziroma vstopa virusa v organizem, količine virusa in tipa virusa.

Steklina je razširjena širom po svetu. Več kot 50.000 ljudi umre za steklino vsako leto. Večina vseh smrtnih žrtev med ljudmi je v Aziji in Afriki, in sicer kar 95 %. Smrtni primeri med ljudmi so večinoma posledica ugriza steklega psa. Od 30 do 60 % žrtev zaradi ugrizov psov je otrok, mlajših od 15 let.

Glavni rezervoar stekline so mesojedi in cibetovke, ki so odgovorni tudi za vzdrževanje kužnega kroga in s tem tudi za prisotnost bolezni.

Razlikujemo dve vrsti stekline - urbano (mestno) in silvatično (gozdno).

Urbana steklina je z vidika zaščite zdravja ljudi pomembnejša kot silvatična steklina. Bolezen se zadržuje v populacijah divjih in potepuških psov, ki bolezen širijo z ugrizi. Letno zaradi stekline, povzročene zaradi ugrizov psov, umre več kot 50.000 ljudi, večinoma v nerazvitih državah Azije in Afrike. Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organization, WHO) uvršča steklino med »zapostavljene« bolezni. Ukrepi so usmerjeni predvsem v zagotavljanje primerne post-ekspozicijske obravnave ljudi, kakor tudi v izvajanje masovnega preventivnega cepljenja psov in nadzor nad populacijami potepuških psov.

V Sloveniji je bila urbana steklina izkoreninjena kmalu po II. svetovni vojni z uvedbo obveznega cepljenja psov proti steklini (leta 1947) in drugih veterinarskih ukrepov (prepoved prostega gibanja psov, nadzor nad potepuški psi).

Zadnji primer urbane stekline je bil ugotovljen leta 1954, zadnji primer pri ljudeh pa leta 1950.

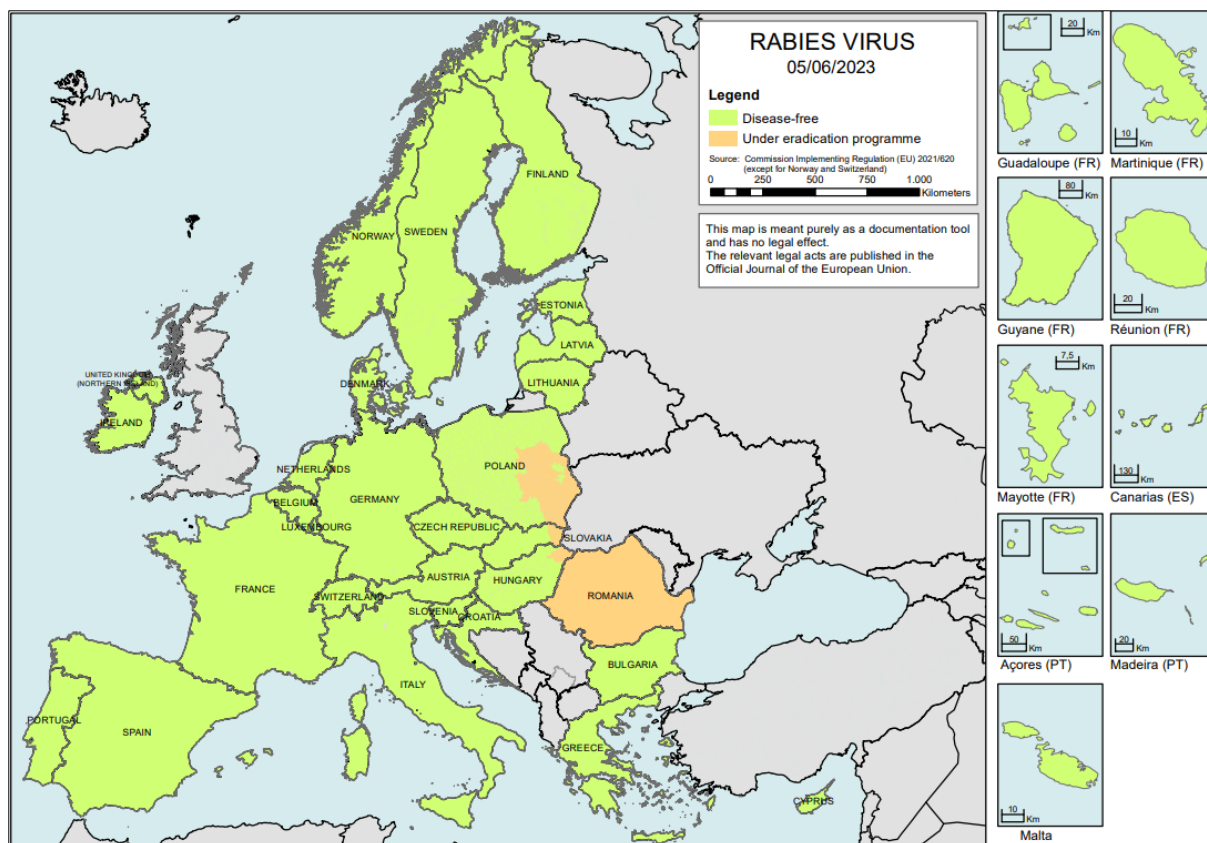
Rezervoar silvatične stekline predstavljajo ena ali več vrst mesojedih divjih živali. Tako predstavlja v pretežnem delu Evrope glavni rezervoar stekline rdeča lisica (*Vulpes vulpes*), v nekaterih predelih severovzhodne in vzhodne Evrope pa tudi rakunasti pes (*Nyctereutes procyonoides*), ki je bil v prvi polovici prejšnjega stoletja naseljen tudi na območja nekdanje Sovjetske zveze (zaradi kožuha), od koder se je razširil predvsem v baltske države in v države vzhodne Evrope, kjer predstavlja pomemben člen pri širjenju in vzdrževanju silvatične stekline. Prav tako so rezervoar stekline tudi netopirji (*Chiroptera*).

Najučinkovitejši preventivni ukrep je cepljenje. Zadnji primer silvatične stekline je bil potrjen januarja 2013 pri lisici.

Leta 2016 smo se v skladu s pogoji WOA razglasili za državo, prosto stekline. Slovenija je leta 2021 na podlagi zakonodaje EU pridobila status države, proste okužbe z virusom stekline (RABV).

V skladu z zakonodajo EU spada steklina med bolezni kategorije B.

Slika 11: Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z virusom stekline ali odoben program izkoreninjenja (priloga III Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)

Vir: [Surveillance, eradication programmes and disease-free status - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/rabies/surveillance_en)

Za ohranitev statusa države, proste okužbe z virusom stekline, v skladu z 2. oddelkom I. dela Priloge V Delegirane uredbe 2020/689/EU, se izvaja spremljanje z namenom zgodnjega odkrivanja bolezni. V ta namen je treba na prisotnost virusa stekline pregledati vse živali, pri katerih na podlagi kliničnih znakov oziroma epidemioloških podatkov ni mogoče izključiti suma na steklino, vse najdene povozne ali poginule lisice in šakale (pasivni nadzor), ki jih pobere VHS ter divje živali, ki so ranile ljudi, če so bile usmrčene oziroma so na voljo za preiskave.

Glavni cilj programa je ohranjanje statusa države, proste stekline in preprečevanje ponovnega vnosa stekline oziroma zgodnjega odkrivanja bolezni. Zaradi epizootične situacije v regiji in ob upoštevanju nezanesljivega financiranja tamkajšnjih programov peroralnega cepljenja divjih živali proti steklini, vzdržujemo zalogo 50.000 vab s cepivi za hitro ukrepanje, če bo potrebno.

V ta namen je bila na podlagi javnega razpisa, objavljenega v letu 2020, z izbranim izvajalcem podpisana nova koncesijska pogodba za vzdrževanje nujne zaloge cepiva in izvedbo nujnega cepljenja. Pogodba je bila podpisana leta 2021 za obdobje 6 let. V skladu s pogodbo mora koncesionar zagotoviti (vzdrževati) nujno zalogo cepiv ter vzdrževati letalsko infrastrukturo in informacijsko podporo za potrebe hitrega odzivanja v primeru ponovnega vnosa stekline.

V letu 2023 smo na steklino pregledali tudi odstreljene lisice (aktivni nadzor), namenjene za preiskavo na prisotnost parazitarnih zoonoz (*T. spiralis*, *E. multilocularis*).

Poleg tega izvajamo aktivnosti za dvig ozaveščenosti o steklini, saj le na tak način zagotavljamo visok nivo pasivnega nadzora in s tem omogočamo zgodnje odkrivanje morebitnega ponovnega vnosa bolezni v državo ter posledično hitro in učinkovito ukrepanje.

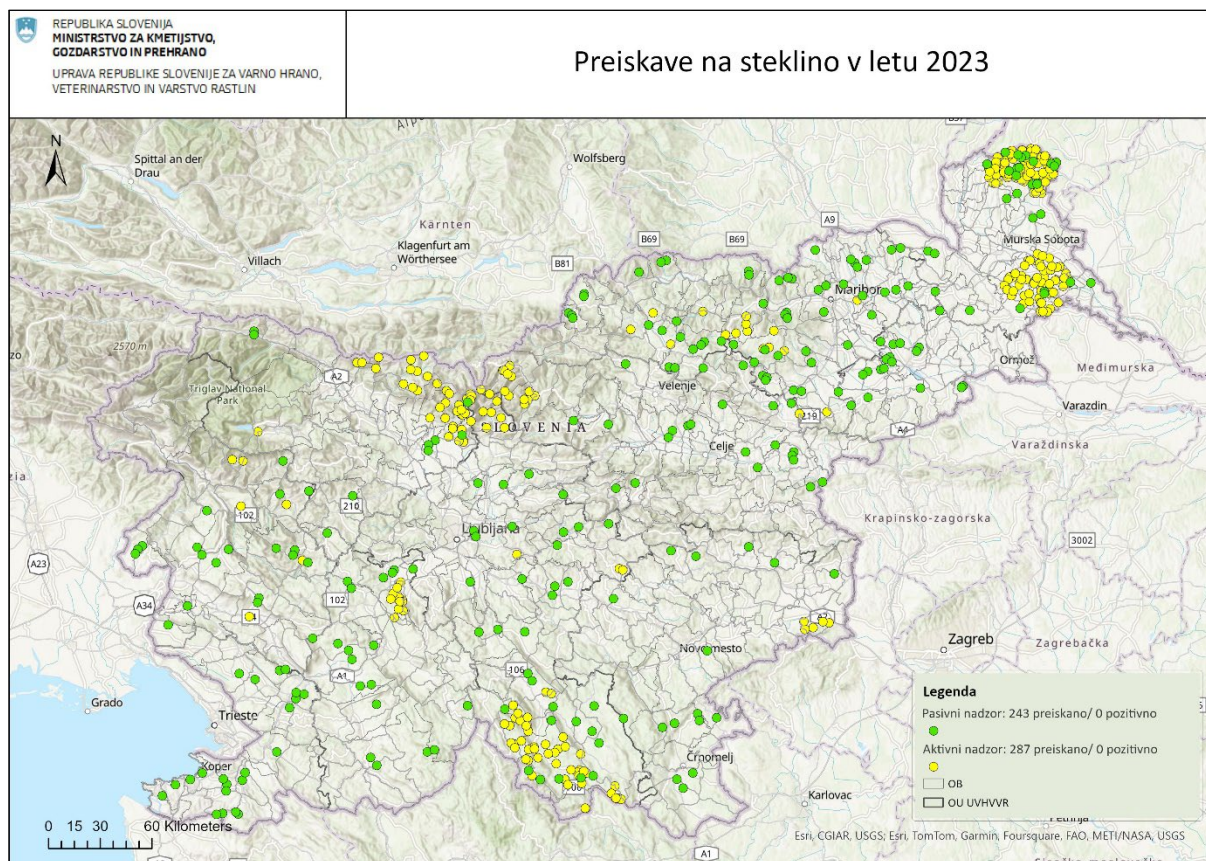
Tabela 14: Preiskave na prisotnost stekline v letu 2023

	Lisica (pasivni)	Šakal	Pes	Mačka	Domači prežvekovalci	Jazbec	Kuna	Srnjad	Lisice (aktivni)	SKUPNO
Št. pregledanih	183	10	14	7	19	4	4	2	287	530

V letu 2023 je bilo v preiskavo na steklino poslanih 243 živali z območja 103 občin. Skupno so bile preiskane 203 prostoživeče živali (183 lisic, 4 jazbeci, 4 kune, 10 šakalov ter dva osebka srnjadi) ter 40 domačih živali (14 psov, 7 mačk, 19 domačih prežvekovalcev).

Prisotnost virusa stekline ni bila ugotovljena.

Slika 12: Preiskave na steklino v letu 2023

Bolezni kategorije C (neobvezni programi izkoreninjenja, dodatna jamstva)

4.8 Bolezen Aujeszkega

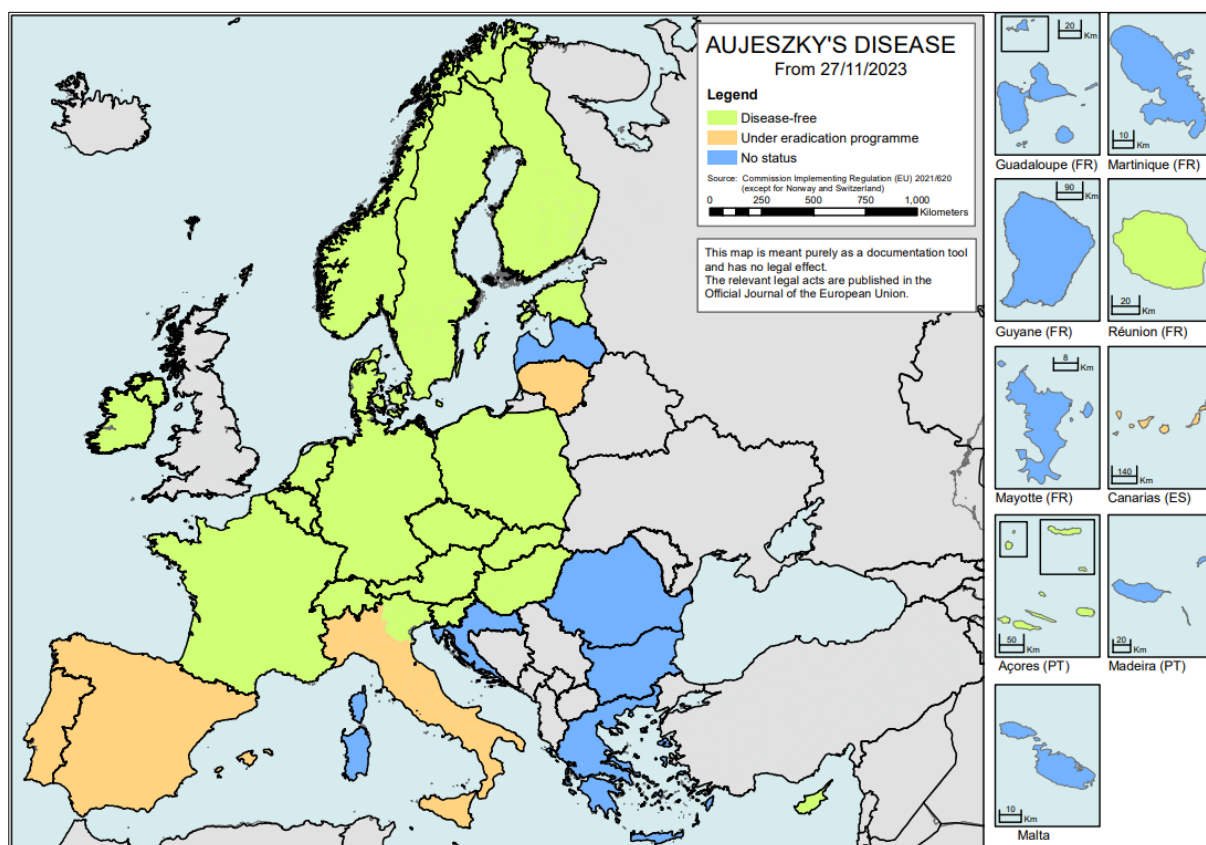
Bolezen Aujeszkega (BA), znana tudi kot pseudorabies, povzroča alfa herpesvirus, ki okuži osrednji živčni sistem in druge organe (kot so dihalne poti) pri različnih sesalcih, razen pri ljudeh in brezrepnih opicah. Prašiči (suidae) so naravni gostitelji, ki po klinični ozdravitvi ostanejo latentno okuženi (razen pujskov, mlajših od dveh tednov, ki umrejo zaradi encefalitisa). Virus se prenaša kontaktno z izločki ter z mesom okuženih prašičev. Lovski psi se lahko okužijo med lovom, če pridejo v stik z obolelim divjim prašičem.

Bolezen v Sloveniji nikoli ni bila potrjena. Cepljenje proti BA je v Sloveniji prepovedano. Slovenija je leta 2010, na podlagi zakonodaje EU, pridobila status države, uradno proste bolezni Aujeszkega.

V skladu z EU zakonodajo spada okužba z virusom BA med bolezni kategorije C.

Za ohranitev statusa države, proste okužbe z virusom BA, se v skladu z določbami 4. točke 2. oddelka 2. poglavja V. dela Priloge IV Delegirane uredbe 2020/689/EU izvaja spremljanje, da se dokaže odsotnost okužbe z virusom BA ob upoštevanju proizvodnih sistemov in ugotovljenih dejavnikov tveganja.

Slika 13: Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z virusom bolezni Aujeszkega ali odobren program za izkoreninjenje (priloga VI Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)

Vir: [Surveillance, eradication programmes and disease-free status - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/surveillance/eradication-programmes-and-disease-free-status)

Program letnega spremljanja temelji na naključnem vzorčenju, ki omogoča ugotavljanje okuženih obratov s 95 % stopnjo zaupanja pri tarčni prevalenci 1 %. Število posameznih vzorcev v obratu pa omogoča odkritje seropozitivnih živali s 95 % stopnjo zaupanja pri tarčni prevalenci 5 %. Poleg tega je treba na BA preiskati tudi vse merjasce.

V letu 2023 je bilo preiskanih 3.891 prašičev v 146 obratih ter 531 merjascev iz 393 obratov. Na prisotnost virusa BA je bilo preiskanih tudi 5 abortusov.

Rezultati preiskav so bili negativni.

Tabela 15: Preiskave na BA v letu 2023

Leto	Stalež živali		Pregledano				Št. pozitivnih
			Naključno spremljanje		Merjasci		
	Obrati	Živali	Obrati	Živali	Obrati	Živali	
2023	10.233	216.465	146	3.891	393	531	0

4.9 Enzooska goveja levkoza

Enzooska goveja levkoza (EGL) je virusna bolezen. Pojavlja se enzoosko in lahko prizadene večji ali manjši odstotek živali. Povzročitelj je virus iz družine *Retroviridae*. Največkrat poteka subklinično, značilne pa so tudi tumorozne spremembe. Pri nas se je program izkoreninjenja EGL pričel izvajati leta 1962. Od leta 2005 ima Slovenija, na podlagi zakonodaje EU, priznan status države, uradno proste enzooske goveje levkoze.

V skladu z zakonodajo EU spada EGL med bolezni kategorije C.

Za ohranitev statusa države, proste EGL, se v skladu z določbami točke (c) 2. oddelka 2. poglavja III. dela Priloge IV Delegirane uredbe 2020/689/EU¹² izvaja spremljanje, da se dokaže odsotnost okužbe ob upoštevanju proizvodnih sistemov in ugotovljenih dejavnikov tveganja.

Zaradi primerov EGL v letu 2016, ki so bili ugotovljeni pri živalih iz trgovanja in pri živalih v obratih, kamor so bile te živali pripeljane, je od leta 2017 uvedeno ciljano vzorčenje na podlagi ocene tveganja. Tako so v program vzorčenja vključene vse živali, starejše od 12 mesecev v obratih, v katere so bile v preteklih dveh letih vključene živali iz Romunije ali Bolgarije. Poleg tega je treba na EGL preiskati vse primere tumoroznih sprememb, ugotovljenih pri *post-mortem* pregledu na liniji klanja ali pri sekcijah poginulih živali.

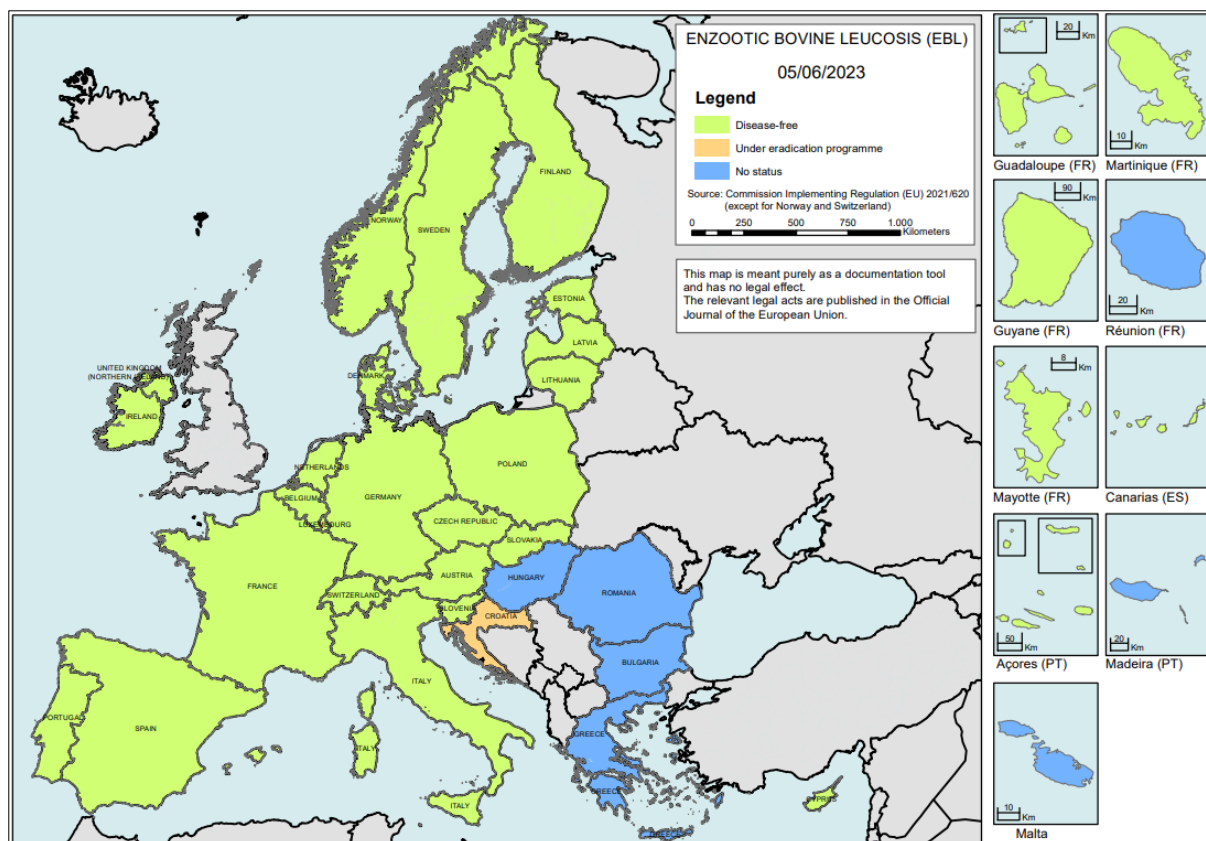
Za ugotavljanje EGL se kot presejalni in potrditveni test uporablja test ELISA. Če rezultat preiskave ni negativen, se nadaljnje preiskave in dodatna vzorčenja opravijo v skladu postopkom iz Priloge 3 Obveznega navodila.

Tabela 16: Preiskave na EGL v letu 2023

Leto	Stalež živali		Št. pregledanih			Št. pozitivnih
	Obrati	Živali	Obrati	Živali	Tumorozne spremembe	
2023	29.163	482.018	1	4	5	0

¹² Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/689 z dne 17. decembra 2019 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede pravil za spremljanje, programe izkoreninjenja in status prost nekaterih bolezni s seznama in porajajočih se bolezni (UL L št. 174 z dne 3. 6. 2020, str. 211)

Slika 14: Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost EGL ali odobren program za izkoreninjenje EGL (priloga IV Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)

Vir: [Surveillance, eradication programmes and disease-free status - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/ebv/surveillance_en)

V letu 2023 so bile na prisotnost EGL pregledane le štiri živali v enem obratu. Rezultati so bili negativni. Padec v številu obratov in živali, vključenih v program vzorčenja, je posledica sprememb trendov trgovanja, predvsem v povezavi z državo izvora govedi. Zaradi pridobitve statusa Slovenije, proste okužbe z virusom modrikastega jezika (serotipi 1–24) (okužba z BTV) v letu 2021, je bil onemogočen vnos živali z območij brez statusa, ki niso bile cepljene proti BTV. Tako se je večina trgovanja preusmerila na države, ki so proste BTV. Vzorci so bili pregledani tudi na prisotnost slinavke in parkljevke. Rezultati so bili negativni.

Prijavljenih je bilo 5 primerov tumoroznih sprememb, ki so bile poslane v preiskavo na EGL. Rezultati so bili negativni.

4.10 Bolezen modrikastega jezika

Za bolezen modrikastega jezika (BTV) so dovzetni domači in divji prežvekovalci. Človek ni dovzeten. Povzročitelj je virus iz rodu *Orbivirus*, iz družine *Reoviridae*. Značilne so spremembe na ustni in nosni sluznici, roževini parkljev ter padec mlečne proizvodnje in reprodukcijske sposobnosti, kar lahko povzroči hudo gospodarsko krizo v kmetijstvu. Doslej je bilo določenih 27 različnih serotipov virusa te bolezni, katerega prenašajo in širijo med prežvekovalci krvosesne mušice iz rodu *Culicoides*. Največja populacija vektorja se pojavlja pozno poleti in jeseni.

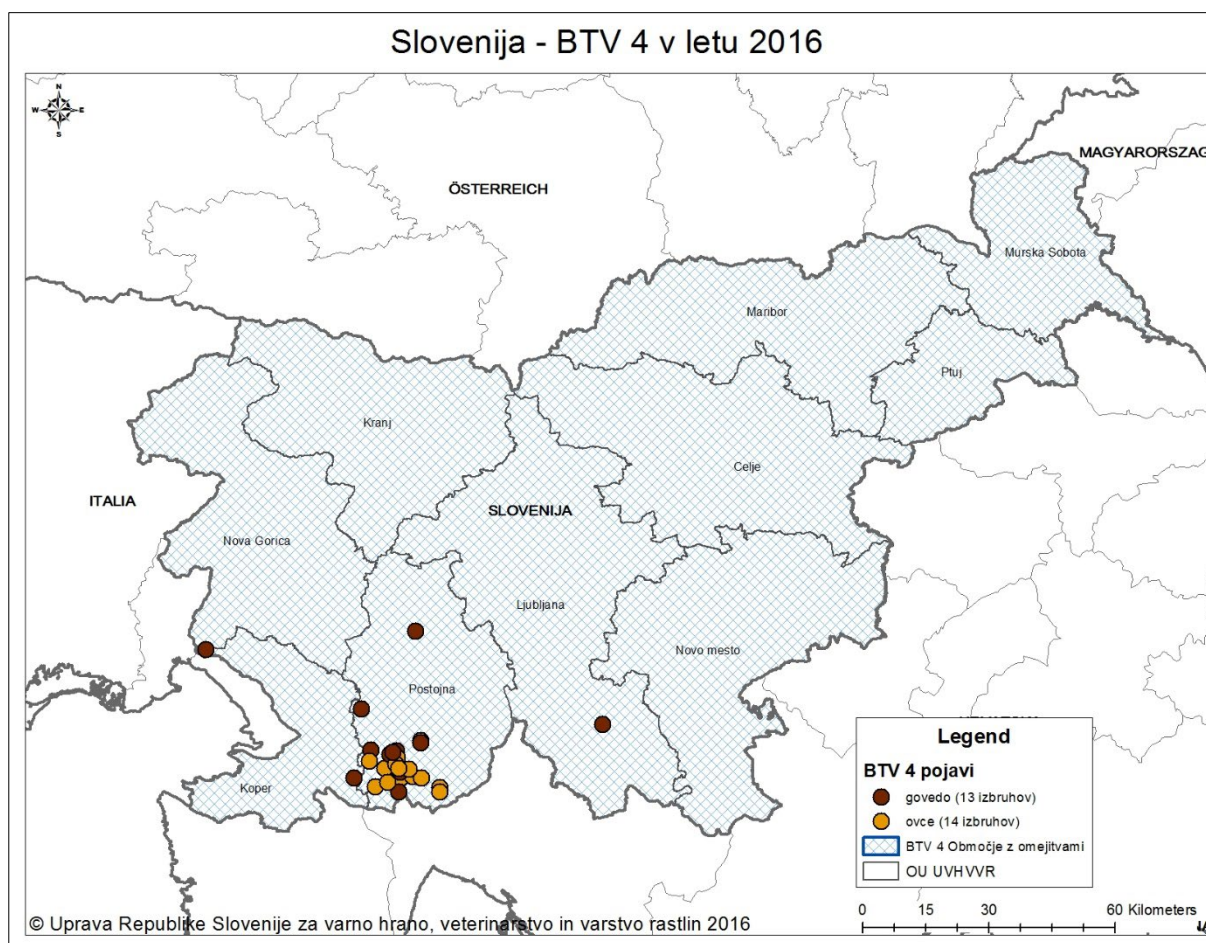
4.10.1 BTV v Sloveniji

V Sloveniji je bil prvi primer BTV – serotip 4 (BTV 4) ugotovljen novembra 2015 na gospodarstvu z dvema govedoma na severovzhodu Slovenije. Bolezen je bila potrjena v okviru programa spremljanja BTV pri dveh govedih brez kliničnih znakov.

Prvi klinični izbruh BTV pri se je pojavil 25. avgusta 2016 pri dveh ovcah na gospodarstvu s 67 ovcami v občini Ilirska Bistrica. Z laboratorijskimi preiskavami je bil potrjen BTV 4. Nato je bil 30. avgusta 2016 postavljen klinični sum na BT pri eni kravi na drugem gospodarstvu v isti občini. Prav tako je bil laboratorijsko potrjen BTV 4.

Skupno je bilo v letu 2016 potrjenih 27 izbruhov BTV 4, 13 pri govedu in 14 pri drobnici. Zadnji primer je bil potrjen 4. novembra 2016.

Slika 15: BTV v Sloveniji

Zaradi pojava BTV 4 je bilo celotno ozemlje Republike Slovenije določeno kot območje z omejitvami, na katerem so se izvajali določeni ukrepi.

Ko je enkrat bolezen prisotna na območju države, je najučinkovitejši oziroma edini ukrep za izkoreninjenje bolezni zaščitno cepljenje, zato smo v letu 2017 pričeli z obveznim cepljenjem govedi in drobnice proti BTV 4. Program izkoreninjenja BTV je bil predložen Evropski komisiji v potrditev in sofinanciranje.

Na podlagi znanstvenega mnenja EFSA je za učinkovito izkoreninjenje BTV potrebno vsaj petletno zaporedno cepljenje vsaj 95 % populacije goveda in drobnice.

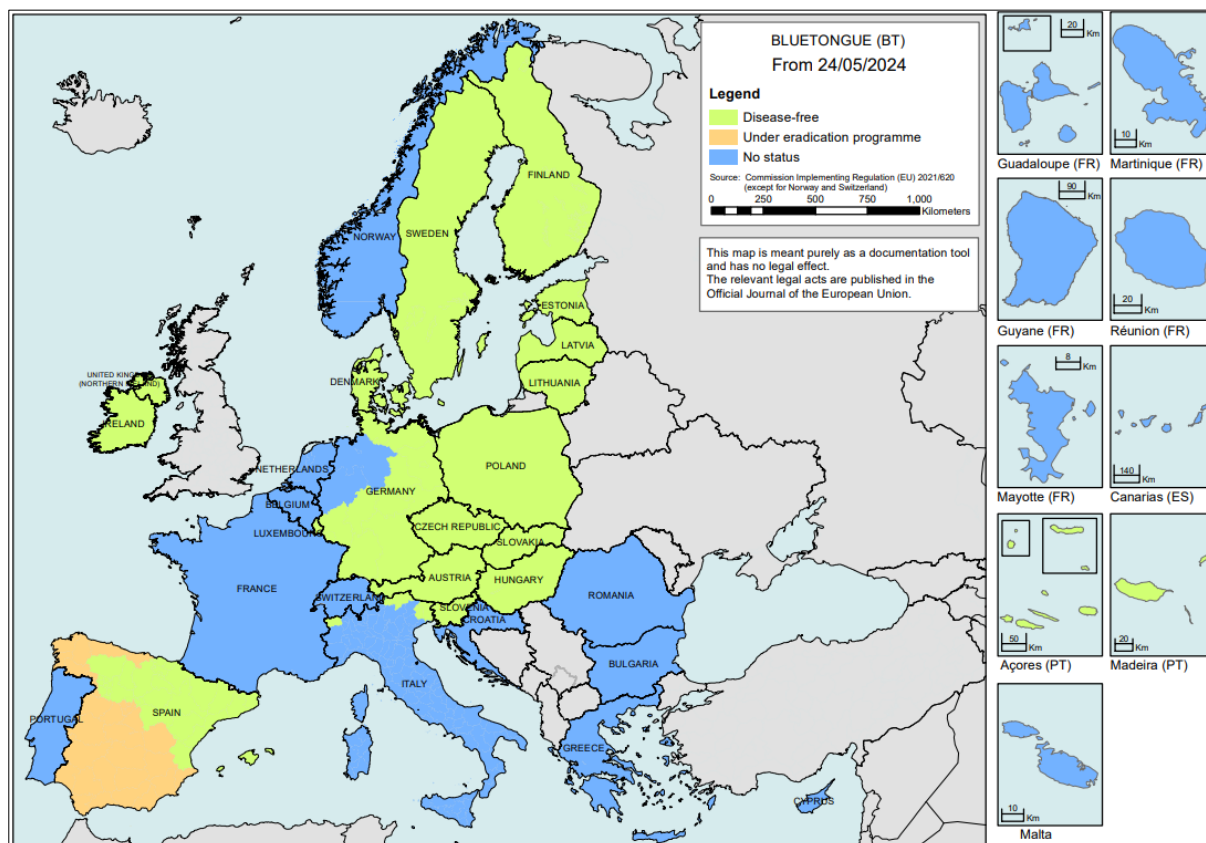
Tabela 17: Program obveznega cepljenja proti BTv 4 v letih 2017 - 2021

Leto	Vrsta	Skupno		Cepljenje		
		Št. obratov	Št. živali	Št. obratov	Št. živali	Št. primarnih cepljenj (začetni + osvežitveni)
2017	Govedo	32.491	486.118	32.048	477.556	477.556
	Drobnica	7.824	137.124	8.262	112.866	24.742
2018	Govedo	31.430	476.913	30.856	435.246	134.231
	Drobnica	8.248	146.586	8.400	109.276	6.609
2019	Govedo	30.393	474.190	29.857	437.701	158.160
	Drobnica	8.220	148.823	8.227	105.486	5.719
2020	Govedo	29.675	479.432	29.044	449.136	165.739
	Drobnica	8.000	142.968	8.028	116.293	7.668
2021	Govedo	28.292	479.070	28.633	441.130	157.415
	Drobnica	8.245	157.187	8.280	103.378	6.930

Z 8. marcem 2021 smo ukinili območje z omejitvami zaradi BT in vse ukrepe, ki so se izvajali. Slovenija je leta 2021 na podlagi zakonodaje EU pridobila status države, proste okužbe z BTV.

V skladu z zakonodajo EU spada okužba z BTV med bolezni kategorije C.

Slika 16: Zemljevid držav članic in njihovih območij, ki imajo status prost okužbe z BTV ali odobren program za izkoreninjenje (priloga VIII Izvedbene uredbe Komisije 2021/620/EU)

Vir: [Surveillance, eradication programmes and disease-free status - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/bluetongue/)

Za ohranitev statusa države, proste okužbe z virusom bolezni modrikastega jezika (sev 1 - 24) v skladu z določbami 2. oddelka 4. poglavja II. dela Priloge V Delegirane uredbe 2020/689/EU, je treba preiskati vzorce krvi goveda v kontrolnih živalih – sentineli. To so živali, ki bi lahko bile izpostavljene vektorju, so starejše od 6 mesecev in nikoli niso bile cepljene. Vzorčenje se opravi pred začetkom obdobja aktivnosti vektorjev (spomladansko vzorčenje) in vsaj tri tedne po zaključku obdobja aktivnosti vektorjev. V letu 2023 se je obdobje aktivnosti vektorjev začelo 21. 4. 2023 in končalo 20. 12. 2023.

Tabela 18: Vzorčenje BTV v letu 2023

Leto	Vrsta	Skupno		Vzorčenje	
		Št. obratov	Št. živali	Št. obratov	Št. živali
2023	Govedo	26.439	454.028	60	975

V skladu s postopkom, ki je naveden v Obveznem navodilu za izvajanje Odredbe 2023, se v primeru pozitivnega serološkega testa opravi epizootiološka preiskava s strani uradnega veterinarja, da bi se ugotovil vzrok pozitivnega serološkega rezultata. Živali, ki so serološko reagirale, so bile ponovno pregledane na prisotnost virusa s PCR.

Vsi rezultati so bili negativni. Kroženje virusa ni bilo ugotovljeno.

4.11 Virusna hemoragična septikemija in Infekciozna hematopoetska nekroza

Na podlagi Uredbe 2016/429/EU lahko izvajalci dejavnosti za svoje obrate akvakulture pridobijo zdravstveni status prost bolezni in se na ta način zaščitijo pred vnosom virusa v svoje obrate.

Trenutno ima v Sloveniji 33 obratov/kompartimentov/območij priznan status prost VHS in IHN, ki ga tudi uspešno ohranjajo.

Virusno hemoragično septikemijo (VHS) povzroča virus iz družine *Rhabdoviridae*. Dovzetne so predvsem šarenke v intenzivni reji, lahko pa se okužijo tudi salmonidne in mnoge druge vrste rib. V jati lahko pogine tudi do 80 % rib. Za bolezen so značilne spremembe po koži ribe, izbuljene oči, krvavitve okrog oči in na korenih plavuti, po notranjih organih, spiralno plavanje in vrtenje okrog svoje osi. Bolezen se ne zdravi. Za zmanjšanje tveganja za vnos bolezni in posledično širjenje je treba kupovati ribe le iz rej s preverjenim zdravstvenim statusom.

Infekciozna hematopoetska nekroza (IHN) je virusna bolezen, ki najpogosteje prizadene šarenke ter različne vrste lososov. Povzroča nekrozo notranjih organov. Prenaša se horizontalno (preko okužene vode ali kontaktno) in vertikalno (z mater na potomstvo).

V letu 2023 je bilo treba na prisotnost virusa VHS in IHN v skladu s programom Uprave preiskati salmonidne ribogojnice in sicer plemenske jate postrvi in lipanov (preiskave semenske/ovarialne tekočine) ter odobrene ribogojnice - obrati, ki dajejo v promet oziroma trgujejo z živimi ribami (preiskave organov dovzetnih vrst).

Klinične preglede, odvzem in preiskave vzorcev je opravil Nacionalni veterinarski inštitut (NVI).

Na prisotnost VHS je bilo preiskanih skupno 213 vzorcev in na IHN 197 vzorcev.

Prisotnost virusa ni bila ugotovljena.

Tabela 19: Preiskave na VHS in IHN v letu 2023

Leto	Pregledano	
	Obrati	Vzorci
VHS	59	77 – semenska/ovarialna tekočina 136 - organi
IHN	51	77 – semenska/ovarialna tekočina 114 - organi

Bolezni kategorije D

4.12 Infekciozni metritis kopitarjev

Infekciozni metritis kopitarjev (CEM) je bakterijska, spolno prenosljiva bolezen kopitarjev, ki pri kobilah povzroča plodnostne motnje in vnetje rodil. Prenašajo jo okuženi, vendar na videz klinično zdravi žrebci. Pri okuženih živalih povzročitelj naseljuje urogenitalni trakt žrebcev in kobil.

V skladu z Uredbo 2018/1882/EU spada CEM med bolezni kategorije D.

Na podlagi Odredbe se na CEM v obdobju od 15. avgusta do 31. decembra pregleda žrebce na pristupnih postajah, dvakrat v razmiku sedmih dni. Preiskave se opravijo na vzorcih predsemenske tekočine ali semena žrebcev ali genitalnih brisov prepucija, uretre in *fosse urethralis*.

Tabela 20: Preiskave na CEM v letu 2023

Leto	Pregledano	
	Obrati	Živali
2023	201	279

V letu 2023 je bilo na CEM pregledanih 279 žrebcev, pozitivnih ni bilo.

4.13 Huda gniloba čebelje zalege

Povzročitelj hude gnilobe čebelje zalege (HGČZ) je sporogena bakterija *Paenibacillus larvae*. Za okužbo so dovzetne ličinke, kar oslabi čebeljo družino in vodi v njen propad. Spore so zelo odporne in v okolju preživijo več let. Okužba lahko v čebelji družini več mesecev poteka prikrito, v tem času pa se povzročitelj neovirano širi. Za uspešno zatiranje HGČZ je najučinkovitejši ukrep preprečevanje širjenja bolezni.

V skladu z Uredbo 2018/1882/EU spada HGČZ med bolezni kategorije D.

Na HGČZ je v skladu z Odredbo treba pregledati vse čebelje družine v vzrejnih oziroma selekcijskih čebelnjakih v vzrejališčih.

Poleg kliničnega pregleda se v primeru tveganja (bližina kužnega kroga) na vzrejnih čebelnjakih opravi tudi odvzem vzorcev medu, ki se ga laboratorijsko pregleda na prisotnost spor HGČZ. Odvzem vzorcev medu se opravi tudi v vseh primerih, ko klinični pregled ni negativen.

V letu 2023 je bilo v skladu z Odredbo opravljenih 75 kliničnih pregledov na HGČZ, pozitivnih na HGČZ ni bilo. Zaradi kužnih krogov v okolici je bilo za laboratorijsko diagnostiko HGČZ odvzetih 29 vzorcev (v 25 čebelnjakih), od katerih je bilo 10 vzorcev pozitivnih (v 10 čebelnjakih).

Tabela 21: Preiskave na HGČZ v okviru spremljanja po Odredbi v letu 2023

Leto	Klinični pregledi čebelnjakov		Vzorčenje	
	Št. pregledanih	Št. pozitivnih oz. sumljivih	Št. pregledanih čebelnjakov	Št. pozitivnih čebelnjakov
2023	75	0	25	10

Poleg Odredbe se nadzor nad HGČZ izvaja tudi po Pravilniku o ukrepih za ugotavljanje, zatiranje, obveščanje in preprečevanje hude gnilobe čebelje zalege (Pravilnik HGČZ), ki določa način prijave suma, izvedbo kliničnih pregledov čebeljih družin in nadaljnjo diagnostiko v primeru pozitivnega kliničnega pregleda.

Tabela 22: Nadzor nad HGČZ po Pravilniku v letu 2023

Leto	Klinični pregledi čebelnjakov		Vzorčenje	
	Št. pregledanih	Št. pozitivnih oz. sumljivih	Št. pregledanih čebelnjakov	Št. pozitivnih čebelnjakov
2023	777	76	76	74

V letu 2023 je bilo po Pravilniku HGČZ opravljenih 777 kliničnih pregledov čebelnjakov. Pozitivnih kliničnih pregledov je bilo 76. V teh čebelnjakih so bili odvzeti vzorci za laboratorijsko diagnostiko. HGČZ je bila potrjena v 74 čebelnjakih.

4.14 Tropileloza

Tropilelozo pri čebelah povzročajo pršice iz rodu *Tropilaelaps* (*Tropilaelaps clareae*), ki prizadene čebeljo zalego in ovira njihov razvoj.

Na tropilelozo je treba pregledati vse čebelje družine v vzrejnih oziroma selekcijskih čebelnjakih v vzrejališčih. Če rezultat kliničnega pregleda ni negativen, je potrebno odvzeti vzorce drobirja in čebelje zalege ter jih poslati v nadaljnjo preiskavo v laboratorij.

Tabela 23: Preiskave na tropilelozo pri čebelah v letu 2023

Leto	Klinični pregledi	
	Št. pregledov	Št. pozitivnih
2023	75	/

V 75 čebelnjakih je bil opravljen klinični pregled na tropilelozo. V nobenem primeru pršica ni bila klinično ugotovljena, zato nadaljnja laboratorijska diagnostika ni bila potrebna.

4.15 Mali panjski hrošč

Mali panjski hrošč (MPH) (*Aethina tumida*) je škodljivec, ki se hrani s čebeljo zalego, medom in cvetnim prahom. Uničuje satje in s svojimi izločki povzroči fermentacijo (kvarjenje) medu. V napadeni

čebelji družini se lahko zelo hitro v velikem številu razmnoži in če ne ukrepamo, čebelja družina propade ali pa zapusti panj.

Za dokazovanje odsotnosti infestacije z MPH je treba letno opraviti klinične preglede v reprezentativnem vzorcu čebelnjakov, da se zagotovi ugotavljanje infestacije pri 1 % prevalenci z vsaj 95 % stopnjo zanesljivosti. Število panjev, ki jih je treba pregledati znotraj izbranih čebelnjakov omogoča ugotavljanje 5 % stopnje okuženosti panjev v čebelnjaku s 95 % zanesljivostjo (v skladu s členom 9.4.4. Kodeksa za kopenske živali WOA). Preiskave opravi NVI.

V letu 2023 je bilo tako na prisotnost MPH pregledanih 299 čebelnjakov in 6.980 čebeljih družin.

V nobenem panju ni bila ugotovljena prisotnost MPH.

Tabela 24: Nadzor na MPH v letu 2023

Leto	Klinični pregledi	
	Št. pregledov	Št. pozitivnih
2023	299	/

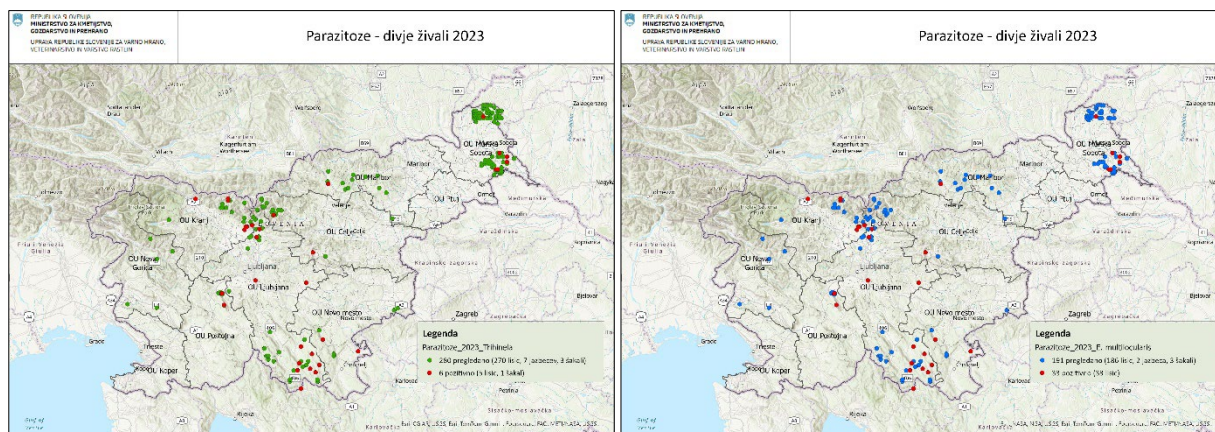
4.16 Parazitarne zoonoze

V letu 2023 smo v okviru letne odredbe pri lisicah in drugih potencialnih gostiteljih (šakal, volk, ris, jazbec) spremljali prisotnost trihinel in *Echinococcus multilocularis*. V ta namen so lovci lovišč s posebnim namenom oddali uplenjene lisice in druge potencialne gostitelje na veterinarske organizacije, ki so jih skupaj s spremnim obrazcem oddale VHS. Vzorce je odvzel NVI.

Tabela 25: Preiskave na parazitarne zoonoze v letu 2023

Vrsta	Molekularna preiskava iztrebkov na <i>E. multilocularis</i>		Preiskava na trihinele	
	Pregledano	Pozitivno	Pregledano	Pozitivno
Lisica	186	33	270	5
Jazbec	2	0	7	0
Šakal	3	0	3	1
Skupno	191	33	280	6

Slika 17: Preiskave na parazitarne zoonoze v letu 2023

4.17 Vranični prisad

Vranični prisad povzroča sporogena bakterija *Bacillus anthracis*, katere spore v okolju preživijo zelo dolgo. Ljudje se največkrat okužijo po stiku z obolelo ali poginulo živaljo (predvsem ob zakolu, rokovanju z organi okužene živali brez uporabe ustrezne zaščite, ob uživanju termično neobdelanega mesa okuženih živali). Spore povzročitelja so prisotne v naravnem okolju (zemlji) in se največkrat po močnem deževju ali poplavih, zemeljskih plazovih ipd. pojavijo na površini travnikov oziroma pašnikov. Živali, ki se pasejo na površinah, onesnaženih s sporami, se lahko okužijo in zbolijo, kar privede do pogina.

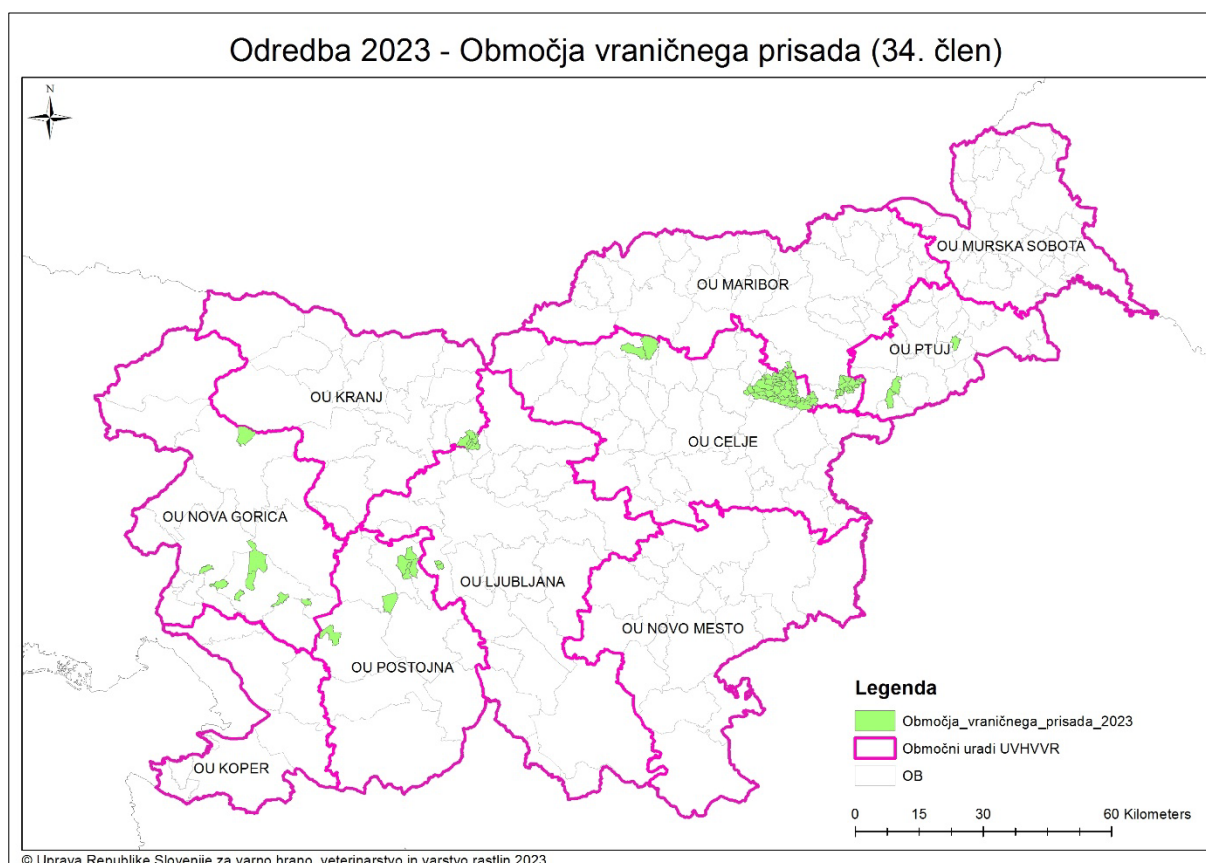
Bolezen je bila zadnjič ugotovljena v Sloveniji v letu 2015, in sicer na območju občin Borovnica, Vrhnika in Postojna.

V skladu z zakonodajo EU spada vranični prisad med bolezni kategorije D.

Proti vraničnemu prisadu se preventivno cepi prežvekovalce in enoprste kopitarje na območjih vraničnega prisada ter tiste prežvekovalce in enoprste kopitarje, ki se krmijo s krmo, ki izvira s teh območij, oziroma se ženejo na pašo na območja vraničnega prisada.

Območje vraničnega prisada je območje, na katerem je bil v zadnjih 50 letih uradno potrjen primer vraničnega prisada. Seznam območij je dostopen na [spletni strani Uprave](#).

Slika 18: Območja vraničnega prisada 2023

Preventivno cepljenje proti vraničnemu prisadu je treba opraviti najmanj tri tedne, preden se živali ženejo na pašo oziroma vsaj tri tedne pred začetkom krmljenja živine s krmo, ki izvira z območja vraničnega prisada.

Tabela 26: Preventivno cepljenje proti vraničnemu prisadu v letu 2023

Število cepljenih živali	Govedo	Drobnica	Kopitarji	Kamelidi	Skupno
2023	18.436	1.039	127	4	19.606

V letu 2023 je bilo cepljenje proti vraničnemu prisadu opravljeno v 788 obratih na 91 območjih vraničnega prisada.

4.18 Prijava abortusov in preiskave

Na podlagi letne Odredbe (36. člen) je obvezna prijava vsakega abortusa pri enoprstih kopitarjih, govedu, ovcah, kozah in svinjah.

Abortus mora imetnik živali najpozneje v 24 urah po abortusu prijaviti veterinarski organizaciji. Glede na vrsto živali so bile v letu 2023 pri vsakem abortusu opravljene preiskave za izločitev določenih bolezni.

Tabela 27: Preiskave abortusov v letu 2023

	Bolezen	Št. preiskanih abortusov		
		Št. obratov	Št. živali	Št. pozitivnih
Enoprsti kopitarji	Kužni arteritis kopitarjev	12	15	0
	Konjski rinopneumonitis – virusno zvržavanje kobil	12	15	3
Govedo	Bruceloza	17	17	0
	BVD	583	699	42
	Drugi povzročitelji	385	427	/
Drobnica	Bruceloza (<i>B. melitensis</i>)	10	10	0
Prašiči	Afriška prašičja kuga	4	5	0
	Klasična prašičja kuga	4	5	0
	Bolezen Aujeszkega	4	5	0

5 Simulacijske vaje in pripravljenost na izredne razmere

Simulacijske vaje in pripravljenost na izredne razmere so ključni za zagotavljanje hitrega in učinkovitega odziva na morebitne izbruhe posebno nevarnih bolezni živali (bolezni kategorije A), kar prispeva k zmanjšanju škod, zaščiti življenj ljudi in živali in premoženja ter hitrejši vzpostavitvi obnovi po dogodkih.

Simulacijske vaje posnemajo dejanske situacije (izbruh bolezni živali) in so namenjene preverjanju pripravljenosti in odzivnosti različnih služb in deležnikov. Praktično usposabljanje osebja in deležnikov na vajah pomaga pri krepitvi veščin in znanja za učinkovito odzivanje ob morebitnem izbruhu bolezni.

Z vajami preverjamo obstoječe načrte ukrepov in predpisane postopke, kar nam pomaga prepoznati morebitne pomanjkljivosti ali slabosti in jih pravočasno odpraviti.

Na vajah sodelujejo predstavniki različnih služb, organizacij in drugih deležnikov, kar krepi medsebojno komunikacijo in koordinacijo.

S simulacijskimi vajami ocenjujemo tudi zmogljivost različnih ekip in sistemov za obvladovanje kriznih situacij, kar omogoča boljše razumevanje njihovih sposobnosti in omejitev (kapacitete laboratorijev, število razpoložljivega kadra – uradnih veterinarjev, veterinarjev ipd.)

Pripravljenost na izredne razmere vključuje različne ukrepe in aktivnosti, ki zagotavljajo, da so pristojne službe in deležniki pripravljeni na ukrepanje ob izbruhih posebno nevarnih bolezni živali.

Eden ključnih elementov pripravljenosti je priprava celovitih načrtov ukrepov ob pojavu bolezni živali, ki vključujejo jasne smernice in postopke za odzivanje na izbruhe določenih bolezni živali.

Redno usposabljanje in izobraževanje osebja ter drugih deležnikov je nujno, da se zagotovi, da so seznanjeni z načrti in postopki ter da imajo potrebna znanja in veščine.

Prav tako je pomembno zagotavljanje ustrezne zaščitne opreme, sredstev in zalog, ki so potrebni za učinkovito odzivanje ob morebitnem pojavu posebno nevarnih bolezni živali. Vzpostavljena mora biti učinkovita komunikacija, ki omogoča hitro in jasno izmenjavo informacij med vsemi vpletenimi deležniki.

Načrte ukrepov redno pregledujemo in posodabljam, upoštevajoč nove informacije, izkušnje iz preteklih dogodkov ter spremembe v okolju ali organizacijah.

5.1 Vaja »Ptičja gripa Voglajna 2023«

Predstavniki Sektorja za zdravje in dobrobit živali in Območnega urada Celje smo sodelovali na teoretični in štabni vaji zaščite in reševanja regijskega pomena, ki jo je organiziral Štab Civilne zaščite Zahodno Štajerske regije v sodelovanju z Upravo za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

Predpostavka vaje je bil pojav visoko patogene aviarnе influence v neposredni bližini Slivniškega jezera v občini Šentjur, kjer je bil najden poginul labod grbec. Laboratorijske preiskave so potrdile prisotnost HPAI H5N1. Bolezen se je razširila še v obrate s perutnino v naselju Gorica pri Slivnici ter v obrate v občinah Dobje, Laško ter Šmarje pri Jelšah.

Dan pred izvedbo vaje je bilo organizirano strokovno usposabljanje, ki se ga je udeležilo okoli 70 udeležencev. Vajo so ocenjevali ocenjevalci Inšpektorata za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Slika 19: Podpora glede izvajanja ukrepov na območju z omejitvami

Namen vaje je bil preverjanje ustreznosti rešitev Regijskega načrta zaščite in reševanja ob pojavu posebno nevarni bolezni živali, verzija 2.0 (ažuriran in dopolnjen marca 2023) in načrtov oziroma dokumentov zaščite in reševanja ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali sodelujočih občin in farme Voglajna ter preveriti pripravljenost na ukrepanje ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali na regijski, občinski ter obratni ravni.

Slika 20: Udeleženci vaje

5.2 Usposabljanje »Slinavka in parkljevka«

Predstavnica Sektorja se je udeležila intenzivnega štiridnevnega tečaja v organizaciji Evropske komisije za nadzor slinavke in parkljevke (EuFMD) pod okriljem FAO (Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo). Usposabljanje je potekalo v Keniji, državi, kjer je bolezen endemično prisotna, kar omogoča udeležencem, da v realnem času preučujejo primere SIP in ukrepanje na terenu.

Namen usposabljanja je udeležence usposobiti za vse elemente, zajete v načrtu ukrepov ob pojavu posebno nevarne bolezni živali:

- Prepoznavanje kliničnih znakov SIP: Udeleženci se naučijo prepoznati klinične znake bolezni in oceniti starost lezij.
- Laboratorijska diagnostika: Tečaj vključuje vzorčenje in pošiljanje vzorcev v laboratorij za potrditev bolezni ter interpretacijo laboratorijskih rezultatov.
- Epidemiološke preiskave: Udeleženci se naučijo sestaviti epidemiološko časovnico za sledenje izbruhom in oceniti dejavnike tveganja za širjenje SIP.
- Biološka varnost: Poudarek je na načelih biološke varnosti pri vstopu in izstopu z okuženih območij ter na oceni biološke varnosti na kmetijah.
- Obvladovanje izbruhov: Udeleženci se seznanijo z možnostmi odziva na izbruh SIP in pripravo načrtov za nepredvidljive dogodke.

Usposabljanje je bilo namenjeno veterinarjem in veterinarskim inšpektorjem, ki delujejo v javnem ali zasebnem sektorju ter so vključeni v nadzor bolezni. Skupina udeležencev je majhna, kar omogoča individualni pristop in interakcijo z lokalnimi veterinarji in deležniki.

Pred pričetkom terenskega dela je vsak udeleženec opravil spletno izobraževanje po temah: etologija in patologija SIP, klinična in laboratorijska diagnostika SIP, priprava epidemiološke poizvedbe in preiskava izbruha, priprava načrta ukrepov ob pojavu bolezni in izvedba nujnih ukrepov, biovarnost.

Slika 21: Določanje starosti lezij SIP

Usposabljanje se je nadaljevalo na terenu s posebni poudarkom na pravilnemu načrtovanju in izvedbi vseh biovarnostnih ukrepov za preprečevanje širjenja in prenosa bolezni iz okuženega obrata. Delo je potekalo v manjših skupinah, udeleženci so bili veterinarji in veterinarski inšpektorji iz celega sveta. Delo je bilo izvedeno na resničnih primerih izbruha bolezni in je zajemalo celoten postopek od priprave načrta ukrepanj, uvedbe biovarnostnih ukrepov, pregleda okužene črede, epizootiološke poizvedbe, odvzema vzorcev, klinične in laboratorijske diagnostike ter na koncu priprave skupnega poročila z uvedbo vseh predpisanih ukrepov, vključno s programom cepljenja za okužen obrat.

Na usposabljanju so udeleženci pridobili praktične izkušnje in poglobljeno razumevanje bolezni, kar je ključnega pomena za učinkovito obvladovanje izbruhov, ne le SIP, pač pa vseh posebno nevarnih prenosljivih bolezni živali.

Slika 22: Delo v malih skupinah - epidemiološka poizvedba

5.3 Študijski obisk – izvajanje ukrepov proti APK

Predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Zavoda za gozdove, NVI in Uprave smo se v decembru odpravili na študijski obisk v Nemčijo (dežela Saška), da si ogledamo njihovo pripravljenost in izvajanje ukrepov, ki so jih uvedli zaradi izbruhov APK. V Okrajnem uradu Görlitz so nas kolegi prijazno sprejeli in nam predstavili območje, ki ga pokriva njihov urad.

Slika 23: Predstavitev izvajanja ukrepov na območju z omejitvami na Okrajnem veterinarskem uradu Görlitz

Večina obiska je potekala na terenu. Ogledali smo si praktičen primer iskanja divjih prašičev s pomočjo brezpilotnega zrakoplova (dron), ki ga izvaja pogodbeni izvajalec. V idealnih pogojih lahko dron leti od 6 do 8 ur in preišče do 100 ha na uro.

Slika 24: Demonstracija iskanja z dronom

Za ograjevanje območij uporabljajo stacionarne ograje, sestavljene iz kovinskih stebričkov višine 160 cm (od tega 40 cm v zemlji), na katere je pritrjena žičnata mreža (farmer pletivo), ki je na zunanji strani zavihana do enega metra, da divji prašiči ne morejo kopati pod ograjo. Med stebričkoma je zavezan moder plastificiran trak, ki opozarja divjad na mrežo.

Slika 25: Primeri fiksne ograje

Posebno pozornost posvečajo tudi zaporam prehodov pod mostovi, za katere v večini primerov uporabijo lahke ograje. Nad vodo se vodoravno postavi tudi kovinski stebriček, na katerega se nanese propenska pena in vonjave, ki odvrčajo divje prašiče.

Slika 26: Ograje pod mostovi, ki imajo tudi vonjalna odvrčala

Poleg fiksnih uporabljajo tudi električne ograje. Večina ograj je postavljenih ob kolesarskih poteh ali cestah, kjer jih je bilo tudi najlažje postaviti in vzdrževati.

Slika 27: Električna ograja in solarna baterija za napajanje ograje

Poleg ograj in vonjalnih odvrčal poskusno postavljajo zvočna odvrčala. Po zvočniku se predvajajo različni zvoki (zvok mladega prašiča, ki ga spušča ob kastraciji, tleskanje divjega prašiča s čeljustjo ipd.), in sicer naključno, tako po času kot zaporedju zvokov.

Slika 28: Zvočna odvrčala

Na območju z omejitvami postavljajo tudi pasti za odvzem divjih prašičev. Ogledali smo si lovko tipa »pig brig trap«. Past je postavljena v gozdu, ki je ograjen s fiksno ograjo. Na bližnjem drevesu je postavljena kamera za opazovanje dejavnosti v lovki. Izpostavili so dobre izkušnje s tovrstnimi pastmi, saj so zelo mobilne in omogočajo dober odlov divjih prašičev.

Slika 29: Območje z omejitvami - opozorilni napis in lovka

Za iskanje poginulih divjih prašičev uporabljajo tudi pse, ki so za takšno iskanje posebej usposobljeni. Iskanje s psi se je izkazalo za dosti boljše kot množične ekipe iskalcev brez psov. V idealnih pogojih, ko je raven teren in ugodno vreme (vlažno), lahko ekipa v nekaj urah preišče do 60 ha površin.

Slika 30: Prikaz iskanja poginulih divjih prašičev s pomočjo psov

6 URADNI VETERINARSKI PREGLEDI OBRATOV

Uradni veterinarski pregledi (letni pregledi) se izvajajo na podlagi šestega odstavka 6. člena [Zakona o veterinarskih merilih skladnosti](#)¹³ in skladno s [Pravilnikom o izvajanju rednih uradnih veterinarskih pregledov na gospodarstvih](#)¹⁴.

Letni pregledi obratov so namenjeni popisu trenutnega stanja na registriranih obratih (GMID) in sicer vpogledu v splošno zdravstveno stanje živali v reji, preverjanju živali, ki vstopajo v prehransko verigo ali so namenjene za promet oz. trgovanje, popisu stanja sledljivost živali in njihovih proizvodov ter ozaveščanju in izobraževanju rejcev.

V skladu s pravilnikom se stroški veterinarskih pregledov krijejo iz proračuna Republike Slovenije in se opravijo v obratih, ki redijo različne vrste živali za promet, trgovanje ali proizvodnjo živil.

Za pregled v letu 2023 so bili izbrani obrati na podlagi naslednjih kriterijev:

- opravljen letni pregled pred letom 2020,
- vsi obrati, ki so v zadnjih treh letih imeli prijavljen stalež oziroma je bila v 2022 zabeležena vsaj 1 aktivnost (premik, označitev, prijava), naročilo ušesnih značk, diagnostične preiskave...),
- vsaj eno govedo,
- vsaj en plemenski prašič (svinjo ali merjasca) ali vsaj pet pitancev,
- 20 ali več drobnice/prašičev,
- dve kobil.

Veterinar je ob pregledu izvajalcu dejavnosti po potrebi izdal pisno navodilo za odpravo pomanjkljivosti ter predlagal korekcijske ukrepe. Prav tako so veterinarske organizacije, ki so opravljale preglede izvajalcu dejavnosti pomagale pri urejanju ugotovljenih neskladij ter ozaveščale in izobraževale o zdravju in dobrobiti živali.

Obrazec za izvedbo letnih pregledov obratov je bil v letu 2023 razdeljen na posamezne sklope:

- A. Številčno stanje in kategorije živali na obratu na dan pregleda
- B. Dnevnik veterinarskih posegov - hlevska knjiga
- C. Perutnina
- D. Zaščita živali (Prašiči, Govedo, Kopitarji)
- E. Identifikacija in registracija živali
- F. Biološki varnostni ukrepi.

6.1 Splošni podatki o letnih pregledih 2023

V letu 2023 je bilo skupno pregledanih 33.474 obratov z GMID, ki so bili razdeljeni po posameznih območnih uradih UVHVVR (OU UVHVVR).

¹³ Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (Uradni list RS, št. 93/05, 90/12 – ZdZPVHVVR, 23/13 – ZZZiv-C, 40/14 – ZIN-B in 22/18)

¹⁴ Pravilnik o izvajanju rednih uradnih veterinarskih pregledov na gospodarstvih (Uradni list RS, št. 23/06 in 57/08)

6.2 Izdana navodila o odpravi pomanjkljivosti

Pri vsakem vsebinskem sklopu smo spremljali pomanjkljivosti v reji, za kar je veterinar izvajalcu dejavnosti izdal pisna navodila za odpravo le teh. Pisna navodila za izvajalca dejavnosti je pripravila Veterinarska zbornica Slovenije.

Največ izdanih pisnih navodil imetnikom je bilo s sklopa Biološki varnostni ukrepi, najmanj pa s sklopov zaščite in dobrobiti živali.

6.2.1 B.6. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za sklop Dnevnik veterinarskih posegov

V skladu z določili Pravilnika o sledljivosti prometa in uporabe ter shranjevanju veterinarskih zdravil morajo rejci za proizvodnjo voditi dnevnik veterinarskih posegov (DVP). DVP je enotna evidenca kronološko vpisanih predpisanih podatkov o veterinarskih posegih (preventivnih, diagnostičnih in terapevtskih), posebnih podatkov o uporabi zdravil ter navodilih veterinarja. DVP mora biti oštevilčen z neponovljivo kodo. Pri sklopu DVP je bilo izdanih skupno 19 % vseh pregledanih obratov (6.213 GMID), kar je manj kot v letu prej (v letu 2022 izdanih 21 %).

6.2.2 D.a. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za sklop Zaščita živali

Pisna navodila je veterinar izdal rejcu, če se je odločil za oznako »neustrezno« pri poznavanju in upoštevanju določil Pravilnika o zaščiti rejnih živali (Uradni list RS, št. 51/2010 in 70/2010). Neustrezno poznavanje pravilnika pomeni, da rejec ne zagotavlja ustrezne zaščite in dobrobiti živali. Hlev oziroma hlevi so prenaseljeni. Naravne svetlobe ni. Voda ni na voljo. Krmljenje ni redno. Za bolne, poškodovane ali onemogle živali ni poskrbljeno. Ni vsakodnevnega nadzora. Oprema ni nadzorovana ali vzdrževana. Če so živali zunaj, ni ustrezno poskrbljeno za zaščito pred neugodnimi vplivi okolja (senca v primeru močnega sonca; suh prostor za počitek, v primeru deževja in vlažnega vremena). Kadar veterinar pri letnem pregledu poda oceno »delno zadovoljivo« pri točki D. upoštevanje določbe Pravilnika o zaščiti rejnih živali, poda imetniku pisna navodila. Če je označil »nezadovoljivo«, veterinar poleg pisnega navodila imetniku, poda tudi prijavo na OU UVHVVR.

Pri sklopu Zaščita živali je bilo izdanih skupno 3 % vseh pregledanih obratov (1.145 GMID), kar je manj kot v preteklem letu (v letu 2022 je bilo izdanih 4%).

V točki D. »Upoštevanje določbe Pravilnika o zaščiti rejnih živali« je bilo kot neustreznih označenih 37 obratov, kar je več kot v preteklem letu (v letu 2022 je bilo 26 takih GMID). Delno zadovoljivih je bilo 465 obratov, kar je več kot v preteklem letu (v letu 2022 je bilo 358 takih GMID).

6.2.3 D.1.5. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za rejo prašičev

Minimalne zahteve za rejo prašičev so predpisane s Pravilnikom o zaščiti rejnih živali. Ob letnem pregledu veterinar izda imetniku pisna navodila iz sklopa reja prašičev, kadar opazi neskladnosti s Pravilnikom o zaščiti rejnih živali oziroma druge pomanjkljivosti reje, ki jih je treba odpraviti za zagotavljanje zaščite in zdravja živali.

Pri sklopu Reja prašičev je bilo izdanih 2 % od vseh pregledanih GMID, kar je enako kot v preteklem letu.

6.2.4 D.2.5. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za rejo goveda

Minimalne zahteve za vzrejo goveda so predpisane s Pravilnikom o zaščiti rejnih živali. Ob letnem pregledu veterinar izda imetniku pisna navodila iz sklopa reja goveda, kadar opazi neskladnosti s Pravilnikom o zaščiti rejnih živali oziroma druge pomanjkljivosti reje, ki jih je treba odpraviti za zagotavljanje zaščite in zdravja živali.

Pri sklopu Reja goveda je bilo izdanih 4 % od vseh pregledanih obratov, kar je več kot preteklo leto (v letu 2022 izdanih 3 %).

6.2.5 E.5. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za sklop Identifikacija in registracija

Določila o identifikaciji in registraciji rejnih živali so zapisna v posebnih pravilnikih o identifikaciji in registraciji posameznih živalskih vrst. Pisno navodilo se imetniku izda za katerokoli živalsko vrsto, če je število nepravilnosti, ugotovljenih pri letnem pregledu, večje od nič.

Pri sklopu Identifikacija in registracija je bilo izdanih 15 % od vseh pregledanih obratov, kar je manj kot preteklo leto (v letu 2022 izdanih 16 %).

6.2.6 F.2. Izdana pisna navodila imetniku o odpravi pomanjkljivosti za biološke varnostne ukrepe

V sklopu Biološki varnostni ukrepi so navedene splošne točke za preverjanje ustrezne biološke varnosti. Kadar veterinar pri pregledu oceni, da so v reji prisotne ključne pomanjkljivosti s tega področja, imetniku poda smernice za izboljšavo v obliki pisnih navodil.

Pri sklopu Biološki varnostni ukrepi je bilo izdanih kar 56 % od vseh pregledanih obratov, kar je več kot preteklo leto (v letu 2022 izdanih 54 %).